

Interview v DVTV Daniela Drtinová, Martin Veselovský

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory:

Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Jaroslav Švír

Thesis Supervisors:

PhDr. Alex Röhrich, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jaroslav Švír**
Osobní číslo: **P16000251**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání**
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Interview v DVTV Daniely Drtinové, Martin Veselovský**
Zadávající katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se bude zabývat analýzou žurnalistického žánru interview v audiovizuálním projektu moderátorské dvojice Daniely Drtinové a Martina Veselovského DVTV. Teoretická část seznámí se základním pojmoslovím (publicistika, interview ad.) a představí moderátory DVTV. V praktické části bude pozornost věnována práci moderátorů a konkrétním interviewům. Zkoumána a následně analyzována bude především jazyková stránka projevu Daniely Drtinové a Martina Veselovského, a to z roviny fonetické, lexikální a syntaktické.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- BEDNÁŘ, Vojtěch. Internetová publicistika. Praha: Grada, 2011, 210 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201102/contents/nkc20102158208_1.pdf**
- ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. Současná stylistika. Praha: NLN, 2008, 381 s. ISBN 978-80-7106-961-4. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200902/contents/nkc20081834147_1.pdf**
- DVTV. Praha: Economia, a.s., pro DVTV, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4.**
- ŠTORKÁN, K. Interview : několik poznámek k současnému českému a světovému interviewu. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1966, 1966.**
- ŠTORKÁN, Karel; BAUMAN, Milan. Umění interviewu. Praha: Novinář, 1983.**
- VERNER, Pavel. Zpravodajství a publicistika. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 128 s. ISBN 978-80-86723-88-4. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201003/contents/nkc20102033155_1.pdf**

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alex Röhrich, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2019**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

prof. PhDr. Oldřich Uliěný, DrSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2018

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS/STAG se shodují.

22. července 2019

Jaroslav Švíř

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce, PhDr. Alexi Röhrichovi, Ph.D., za cenné rady, ochotu a nekonečnou trpělivost.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá analýzou žurnalistického žánru interview v audiovizuálním projektu moderátorské dvojice Daniely Drtinové a Martina Veselovského DVTV. Teoretická část seznámí se základním pojmoslovím (publicistika, interview ad.) a představí moderátory DVTV. V analytické části je pozornost věnována práci moderátorů a konkrétním interviewům. Zkoumána a následně analyzována je především jazyková stránka projevu Daniely Drtinové a Martina Veselovského, a to z roviny fonetické, lexikální a syntaktické.

Klíčová slova

Jazykový styl, stylistika, publicistický styl, internetová publicistika, interview, rozhovor, dialog, DVTV, Daniela Drtinová, Martin Veselovský.

Annotation

This bachelor thesis deals with an analysis of a journalistic genre interview in an audiovisual project DVTV created by the duo of presenters Daniela Drtinová and Martin Veselovský. The theoretical part introduces basic terms (eg. journalism, interview etc.) and also introduces the hosts of DVTV themselves. The main focus in the analytical part of the thesis lies on the work of the presenters and also on specific interviews. Mainly the language style of Daniela Drtinová and Martin Veselovský is examined and subsequently analyzed. The analysis focuses on phonetics, lexicology and syntax.

Key Words

Language style, Stylistics, Journalistic style, Internet journalism, Interview, Dialogue, DVTV, Daniela Drtinová, Martin Veselovský.

Obsah

1.	Styl a jeho vymezení	10
1.1	Publicistický funkční styl.....	12
1.1.1	Žurnalistika nebo publicistika?.....	13
1.1.2	Psaná a mluvená publicistika	15
2.	Dialog, základ interview.....	16
2.1	Předchůdci dialogu	16
2.2	Moderní analýza dialogu.....	17
2.3	Dialog a jeho definiční vymezení	18
3.	Interview jako samostatný žánr	21
3.1	Počátky interviewu	21
3.2	Terminologické upřesnění interviewu	22
3.3	Definiční vymezení interviewu	23
3.4	Principy interviewu.....	25
3.5	Práce novináře při interview.....	26
3.6	Role zpovídaného	29
4.	Internetová publicistika	31
4.1	Internet, nové masmédiu	31
4.2	Internetová publicistika.....	32
4.2.1	Počátky internetové publicistiky	33
4.2.2	Principy internetové publicistiky.....	33
4.2.3	Práce internetového publicisty	36
4.2.4	Virtuální žánry.....	37
5.	DVTV.....	38
5.1	Tým DVTV a jeho aktuální stav.....	39
5.1.1	Daniela Drtinová.....	39

5.1.2	Martin Veselovský.....	40
6.	Mluvený projev vybraných moderátorů DVTV	42
6.1	Analýza z hlediska fonetického.....	43
6.1.1	Martin Veselovský.....	43
6.1.2	Daniela Drtinová.....	44
6.1.3	Porovnání, shrnutí.....	47
6.2	Analýza z hlediska lexikálního.....	47
6.2.1	Martin Veselovský.....	48
6.2.2	Daniela Drtinová.....	52
6.2.3	Porovnání, shrnutí.....	53
6.3	Analýza z hlediska syntaktického.....	54
6.3.1	Martin Veselovský.....	54
6.3.2	Daniela Drtinová.....	57
6.3.3	Porovnání, shrnutí.....	58
7.	Závěr.....	59
8.	Seznam použitých zdrojů.....	61
8.1	Literatura	61
8.2	Internet	62

Úvod

Ústředním tématem bakalářské práce je interview jako jeden z publicistických žánrů mluvené internetové publicistiky. Kromě vymezení samotného žánru se práce opírá o základy, ze kterých profesionální rozhovor vzniká a od kterých se odráží. Na interview se dá nahlížet nejen jako na žánr publicistický či žurnalistický, ale zároveň jako na předmět zkoumání lingvistického, přičemž konkrétně spadá do oblasti publicistického funkčního stylu. Je tedy z tohoto pohledu zcela záhodno osvětlit pojmy jako styl, stylistika či publicistický funkční styl. Interview v celé své šíři však nutně zasahuje i oblast mluveného projevu, a proto se práce dotýká i problematiky dialogu.

V analytické části práce je pozornost soustředěna k lingvistické analýze mluveného projevu moderátorů DVTV Daniely Drtinové a Martina Veselovského při vedení interview.

Cílem práce je pomocí odborné literatury zprostředkovat ucelený přehled o žánru interview a jeho místu v současné stylistice. Z poznatků zaznamenaných v teoretické části práce vychází část analytická, která lingvisticky, a sice z roviny fonetické, lexikální a syntaktické analyzuje mluvený projev moderátorů DVTV. Mimo konkrétní zkoumání jazykových dovedností se autor soustředí na vliv moderátorem zpovídané osoby; zdali jsou Daniela Drtinová a Martin Veselovský schopni si i přes nespisovnou mluvu svých hostů udržet projev na reprezentativní spisovné úrovni.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Styl a jeho vymezení

Slovo **styl** představuje v nejšířší definici „vnější jednotný ráz uměleckého díla, člověka, doby, který vzniká jako výběr a uspořádání jednotek v jakékoli oblasti lidské činnosti, utváří se záměrnou aktivitou tvůrčího subjektu a je různou mírou ovlivňován okolnostmi vzniku a cílem, jemuž má výsledek stylizačního procesu sloužit“¹. Od tohoto pojmu je odvozen i termín, jenž je směrodatný pro účely této práce, a sice jazykový styl.

Jazykový styl (dále jen styl) je pak tedy úžeji definovaný výběr a uspořádání jednotek, přičemž onen výběr jednotek probíhá zcela cílevědomě, a to při stavbě textu, a jednotkami se zde rozumí jazykové prostředky.²

Jistou stylovou složku textu lze pozorovat u každého komunikátu, ale ne u každého z nich se projevuje tzv. *příznakovost*, tedy to, co text činí slohově zajímavým. Slovenský vědec František Miko terminologii doplňuje a rozlišuje prostředky stylově aktivní či méně aktivní.³ Stylovou stránku tak lze zaznamenat i u běžných denních sdělení – výraz *Kouří* představuje stylově neutrálně zabarvené sdělení, v jehož naopak zabarveném, příznakovém protipólu by stály výpovědi jako *To kouří*, *Z toho se hulí* nebo *Ten čadí*.

O stylu tak, jak je zde definován, mluvíme až v případě spojení výrazových prostředků. Styl se v textu angažuje pomocí tzv. *stylových hodnot*, jichž je nepřehledné množství. Stylová hodnota může vyjadřovat autorův vztah k posluchači, spontánní či intimní promluvy, emocionální sdělení atp. „Prvky, pomocí nichž se text stylově aktivizuje, se označují jako **stylémy**. (...) Ty tvoří v jazyce soustavu, která je v podstatě ustálená (nikoli ovšem statická; vyvíjí se podobně jako ostatní složky jazyka).“⁴ Z tohoto pohledu se pak rozlišují již zmíněné prostředky stylově aktivní (příznakové) a prostředky aktivní méně či vůbec (nepříznakové, neutrální).⁵

¹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 9)

² ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 9)

³ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 9)

⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 11)

⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 11)

Jazyková disciplína, která se stylem zabývá, se nazývá **stylistika**. Jedním z jejích úkolů je na základě analýzy textů zobecnit zákonitosti stylizace jazykových projevů a jejich prostředků, mezi které nepatří pouze slovo jako takové, ale i využití jeho fonémů a morfémů, syntaktická stavba výpovědí nebo celková textová stavba.⁶

„Stylistika je vědní disciplína, která vychází ze zkoumání konkrétních textů.“⁷ Počátky moderní stylistiky sahají až na počátek dvacátého století, kdy již vznikaly značné pochybnosti o tom, zda je tato v té době pro zjednodušení označovaná „řečová disciplína“ schopna obsáhnout zákonitosti stylu na úrovni jazyka. Od tohoto názoru se ani dnes mnozí lingvisté neodvrací. „Vzhledem k tomu, že stylové hodnoty textu projevující se v konkrétním komunikátu jsou nadindividuálně vnímány a standardním způsobem interpretovány, musejí existovat i jazykové, tj. nadindividuální, obecné zákonitosti výstavby textů určitého typu.“⁸ Tyto zákonitosti se projevují volbou jazykových prostředků nebo textových postupů, které v sobě nemají ani zdaleka tolik pravidelnosti a schopnosti přesného vymezení, jako tomu je například u zákonitostí mluvnické stavby jazyka, proto k jejich zjištění dochází „zobecněním poznatků získaných analýzou jednotlivých textů“.⁹

„Stylistika navazuje ve svých zkoumání na poznatky ostatních jazykovědných disciplín,“¹⁰ čímž zároveň předpokládá celou škálu lingvistických znalostí od orientace v souboru výrazových prostředků jednotlivých rovin, přes dokonalou znalost stratifikace českého národního jazyka, až po bohaté zkušenosti s nejrůznějšími druhy komunikátů. Vzhledem k jejímu tak širokému záběru se *teoretická stylistika* dostává na samotný závěr studia jazykovědy. Již v počátcích školní docházky však tato později vědní disciplína získala své místo v učebních plánech řekněme jako nauka o užívání výrazových prostředků při tvorbě souvislých textů, které odpovídají dané situaci a cílům promluvy. Z tohoto hlediska mluvíme o tzv. *praktické stylistice*, která pojednává o stylizaci textů.

⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 9)

⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 11)

⁸ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 11)

⁹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 11)

¹⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 11)

1.1 Publicistický funkční styl

Mezi funkční styly se řadí i styl příznačný pro účely této práce – **styl publicistický**. „Jako jeden z funkčních stylů současné češtiny představuje zobecněné a nadřazené označení pro všechny typy jazykových projevů, které vedle své funkce sdělné, informativní, komunikační plní ještě funkci ovlivňovací, **přesvědčovací a získávací**.“¹¹ Souhrn těchto vlastností se pak skrývá pod komplexní funkcí, jež je označována jako **persvazivní**. Tato funkce příznačná pro publicistickou tvorbu zapříčinila její vydělení a následný vznik samostatného stylu.

Publicistickým stylem pojmenováváme stylovou podobu komunikace, kterou zprostředkovávají hromadné sdělovací prostředky, jinak nazývané – **masmédia**.¹² Bývá označován jako styl novin a dalších hromadných sdělovacích prostředků, mezi něž patří rozhlas i televize.¹³ Dnes už si v této souvislosti nemůžeme dovolit opomenout internet, který se velice rychle stal jedním z nevlivnějších globálních masmédií.

Díky svému žánrovému rozpětí a tematickému záběru je publicistický funkční styl velmi bohatý. Publicistika totiž pokrývá žánry zpravodajské a některé analytické – postihuje tak široké spektrum slohových útvarů od novinových zpráv s prostou sdělnou funkcí přes tvorbu analytické či objektivní výkladové publicistiky až po objektivizované úvahy. Všechny útvary pak spojuje funkce agitační a uvědomovací.¹⁴

„Celkový charakter projevů publicistického stylu je podmíněn jejich širokým společenským posláním – úkolem rychle, výstižně a co nejúčinněji informovat adresáta nejrůznějšího sociálního zařazení, věku a vzdělání, zprostředkovat myšlenky s maximální srozumitelností a sémantickou jednoznačností, bezprostředností a přesvědčivostí, které publicistický orgán reprezentuje.“¹⁵ Kromě toho jsou autoři publicistické tvorby nuceni usilovat o funkci ekonomickou, tedy prodat tisk.

Výrazným a determinujícím rysem publicistického funkčního stylu je jeho **dynamičnost**, která je znatelná už jen z porovnávání dnešních publicistických textů

¹¹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 176)

¹² MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4. (s. 161)

¹³ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd.* Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9. (s. 377)

¹⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 176)

¹⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 177)

s publicistickými texty o pouhých třicet let staršími.¹⁶ „Stylová sféra publicistická představuje komunikaci stylově výrazně dynamickou, neustále se vyvíjející, která s vývojem společnosti, s novými společenskými proměnami a úkoly získává novou podobu a plní nové komunikační cíle.“¹⁷ Dynamičnost jako vlastnost tedy představuje jistou přednost publicistických projevů, protože díky ní v sobě publicistika nosí jistý odkaz doby, ve které vzniká.

1.1.1 Žurnalistika nebo publicistika?

V oblasti novinářské práce lze snadno narazit na terminologický problém v pojmech jako žurnalistika a publicistika. Je tedy na místě hned na samotném začátku objasnit, jak jsou termíny chápány dnes a jak je s nimi zacházeno v této práci.

Minářová ve své publikaci *Stylistika pro žurnalisty* problematiku ozřejmuje následovně: „V souvislosti s mediální komunikací se vedle termínu **žurnalistika** objevuje termín **novinářství**, dále též **publicistika** a existuje také **zpravodajství**. V pojmenovávací praxi se setkáváme s různým užitím těchto pojmů, neboť v praxi je zřejmé, že se termíny žurnalistika, zpravodajství a publicistika někdy překrývají, a to buď částečně, nebo plně, jindy se odlišují.“¹⁸

Dnes se podle Minářové v české stylistické terminologii „pro činnost hromadných sdělovacích prostředků a rovněž pro sféru příslušných textů užívá jak pojmenování žurnalistika, tak také publicistika“¹⁹. Poměrně často tedy lze v teorii i v praxi narazit na zaměňování, nebo dokonce ztotožňování obou termínů – mnohdy jsou totiž považovány za výrazy synonymní.

Mnozí autoři, mezi nimi například Jaroslav Bartošek, chápou žurnalistiku jako nadřazený pojem, který zahrnuje jak zpravodajství, jehož hlavní funkcí je zprostředkování informací, tak publicistiku, která tuto základní informativní funkci rozšiřuje o hodnocení, získávání a přesvědčování čtenáře, příp. posluchače či diváka.²⁰ „Doménou publicistiky, ať už se k recipientům obrací písmem, zvukem nebo obrazem, je

¹⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 177)

¹⁷ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4. (s. 161)

¹⁸ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4. (s. 161)

¹⁹ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4. (s. 161)

²⁰ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4. (s. 162)

hledání souvislostí, vyslovování názorů, komentářů, mínění a stanovisek k většinou již známým faktům.“²¹ Lábová s Osvaldovou vztah mezi žurnalistikou a publicistikou zjednodušují na vztah mezi faktem a názorem na něj.²²

Verner rozlišuje mezi žurnalistikou a publicistikou podobně jako autoři zmínění výše, publicistiku pak nazývá **komentovanou politikou**, která umocňuje účinek novinářského projevu. Při práci zapojuje publicista zejména vlastní emoce, ať už jsou opravdové nebo předstírané, a emoce se snaží vyvolat i ve svých příjemcích.²³

Ve své publikaci *Úvod do praktické žurnalistiky* rozlišuje Verner tři druhy publicistiky, a sice analytickou, bulvární a manipulativní. **Analytická publicistika** je blízká vědeckému poznání, objektivně informuje o skutečnostech a čerpá přitom mnohdy z odborné literatury, statistik i průzkumů. Od textů odborných se pak jednoznačně odlišuje svým univerzálním příjemcem, jemuž se také přizpůsobuje syntax a do jisté míry i lexikum. Novinář se při tvorbě analyticko-publicistických textů staví do pozadí jako co možná nejobjektivnější, událostí nezasažený, nezúčastněný vypravěč.²⁴

Jakýsi pomyslný protipól analytické publicistiky pak představuje **publicistika bulvární**, jež se vyznačuje potlačením objektivitu a silným akcentováním subjektivního sdělení. Jejím cílem je především zaujmout adresáta, a to mnohdy i za cenu, že se obsah zakládá na nepravdě, spekulacích autora, který má o dané skutečnosti často jen povrchní znalosti.

Na druhou stranu si Verner poněkud protičeří a dodává: „Bulvární zbarvení periodika, kde nápadně převažují netypické, nečekané, **dojemné a šokující zprávy** a informace ze života populárních osob nebo exponování lidského neštěstí (sloužící k otevřené manipulaci s veřejným míněním) nad zásadními výchovnými a vzdělávacími informacemi, ještě nemusí být na štíru s pravdivostí.“²⁵

Manipulativní publicistika se bulvární velmi přibližuje, zejména pokud jde o neproporční zobrazování skutečnosti a omezení serióznosti ve prospěch efektu sdělení. Cílem manipulativní publicistiky je pochopitelně vědomá manipulace adresáty, přičemž

²¹ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 14)

²² LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 14)

²³ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 19)

²⁴ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 20)

²⁵ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 21)

na úrodnou půdu padá především u všeobecně málo vzdělaného a informovaného příjemce. Jejím dalším zájmem bývá rovněž vyvolání spotřebitelského postoje.²⁶

Při bádání v novinářské oblasti je vhodné si terminologické nuance, které vznikají především odlišným pohledem lingvistů a žurnalistů, ujasnit a následně s nimi dle vlastního uvážení zacházet. Přestože zmíněné terminologické rozdíly nejsou pro účely této práce rozhodující, vzhledem k jejímu předmětu se zde užívá převážně pojmu **publicistika**, neboť interview se od jiných žánrů liší právě svým **analytickým postojem** a funkcí **persvazivní**, hodnotící a získávací.

1.1.2 Psaná a mluvená publicistika

Publicistika postihuje slovo psané, ale i mluvené. Čechová ve své publikaci *Stylistika současné češtiny* popisuje styl textů psané publicistiky jako styl novinářský nebo žurnalistický a má přitom na mysli texty periodického tisku.²⁷

Mluvené slovo v publicistice je podle Čechové reprezentováno publicistickými pořady, které jsou vysílané rozhlasem a televizí. „Ke sféře publicistických projevů lze přiřadit i oblast agitace a propagandy, dílčí stylovou oblast reklamy.“²⁸ Opět je vhodné informace poněkud aktualizovat a připojit fakt, že internet jakožto fenomén moderní doby je schopen naplňovat obě zmíněné stránky publicistiky – slovo mluvené i psané.

²⁶ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 20)

²⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 176)

²⁸ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8. (s. 177)

2. Dialog, základ interview

Rozhovor chápaný v tom elementárním slova smyslu, tedy jako proces dorozumívání prostřednictvím jakýchkoliv prostředků – verbálních i neverbálních – mezi dvěma a více lidmi je starý jako lidstvo samo. Odjakživa se u lidí podobně jako u zvířat projevuje **princip afilace**, tj. proces družnosti, tendence soudružnosti a komunikace, a proto od této doby lze s jistými výhradami mluvit o určité formě **dialogu**, který představuje východisko každého rozhovoru.

2.1 Předchůdci dialogu

První výrazné zaujetí dialogem spadá až do **antického Řecka**, kdy se forma dialogu dostává i do písemnictví a významně jej obohacuje. Dialogy dostaly přednost před monologem, protože snad „dovedly lépe vyjádřit složitost mezilidských vztahů a poměr jedince ke světu“²⁹. Práci s dialogem zaznamenáváme například již u **Homéra** v jeho eposech či básních.

Svémi dialogy se do historie zapsal především antický myslitel, mistr dialogu **Sokrates**, na nějž nejen specifikováním filosofické rozpravy navazuje **Platón**. Nadále se s dialogem pracuje nejenom v literatuře až do současnosti, stěžejní období pak představuje druhá polovina dvacátého století, kdy se zájem o dialog rapidně zvyšuje.³⁰

Máme-li upozornit na několik významných postav, které se problematikou dialogu zabývaly, začněme zmínkou o ruském badateli L. P. **Jakubinském**, který na význam dialogické komunikace upozorňuje již v roce 1923. Jakubinský ji pokládal za „původní, přirozenou formu lidského dorozumívání, která je v jistém smyslu nadřazena monologu jako formě sekundární“.³¹

Dalším ruským vědcem, který svým dílem obohatil filosofii, sociologii, sémiotiku nebo estetiku, je M. M. **Bachtin**, který nejen v rámci své práce v oblasti literární vědy a lingvistiky upozorňuje na důležitost dialogu, prostřednictvím nějž se odkrývá vztah *JÁ* versus *ostatní*. „Poznat a identifikovat sebe sama můžeme jedině ve vztahu k jiným, v dialogu s nimi.“³²

²⁹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 7)

³⁰ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 8)

³¹ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 7)

³² MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 7)

S ohledem na původ a jazyk této práce je určitou milou povinností zmínit předního člena Pražského lingvistického kroužku, literárního vědce a estetika **Jana Mukařovského**, který se též zasloužil o rozvoj zkoumání dialogu. Tomu se věnoval zejména v oblasti literární vědy – soustředil se především na dialog literárních postav a dramatický dialog, ale i na celkovou dialogičnost literárního textu. Poznatky, ke kterým docházel ve svých teoretických statích a konkrétních literárních interpretacích dialogu, se mimo jiné opíraly i o úvahy o dialogu v běžné komunikaci a podstatě dialogu.³³

2.2 Moderní analýza dialogu

Zkoumání dialogu ve dvacátém století je pevně spjato se **strukturalismem** a takzvaným **komunikačně-pragmatickým obratem**. V průběhu šedesátých a zcela v sedmdesátých letech se dostává Saussurem zavedený pojem *langue*³⁴ mírně do pozadí a do popředí vystupuje *parole*³⁵. Zájem o konkrétní užití jazyka a soustředění lingvistů na jazyk v komunikaci je mimo jiné spojeno s daleko větší pozorností věnované **mluveným** projevům. Tato stručně vylíčená tendence světové lingvistiky s sebou nutně přináší nové metodologické postupy, teorie, jazykové roviny jako psycholingvistika, sociolingvistika nebo textová lingvistika, a v neposlední řadě **analýzu dialogu**, která je pro tuto práci stěžejní.³⁶

Kolem problematiky dialogu se v druhé polovině dvacátého století pohybovali lingvisté či filosofové různých škol, různých teorií, různých směrů. V souvislosti s komunikačně-pragmatickým obratem, pod nímž si představujeme neoficiální označení pro změnu světové lingvistické orientace na praktické užití jazyka (*parole*), se prosazují „empirické přístupy, analýzy, které se úzkostlivě drží autentického materiálu“³⁷. Silný odkaz tu zanechává například **teorie mluvních aktů**, již kromě J. L. Austina a J. R. Searla reprezentují mnozí další badatelé anglosaské filosofie jazyka, **konverzační analýza**, analýza diskursu nebo etnolingvistika a antropolingvistika.

Pro analýzu dialogu je dále velmi důležitá práce **německých lingvistů**, kteří se dialogem aktivně zabývají od sedmdesátých let minulého století. Právě řada německých jazykovědců stojí za jedním z prvních velkých projektů soustředících se na analýzu dialogu. Zajímavé je zejména rozpracování typologie příznaků komunikačních událostí

³³ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 8)

³⁴ jazykový systém, struktura, systémové roviny a jednotky

³⁵ konkrétní, praktické užití jazyka, jazykové projevy, vztah mezi jazykem a jeho uživateli

³⁶ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 8)

³⁷ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 8)

(a následný popis a analýza každého dialogu opírající se o konkrétní konstelaci situačních příznaků) a zájem o **metakomunikaci**, tj. momenty v dialogu, kdy mluvčí komentují a řídí rozhovor, jazykové prostředky apod. „Německou specialitou je i zaměření na drobné, nenápadné jazykové prostředky, jejichž výskyt je jedním z charakteristických znaků mluvených projevů (...),“³⁸ podobně jako v analytickém oddílu této práce.

2.3 Dialog a jeho definiční vymezení

Z dosavadního výčtu informací by tedy mělo být zřejmé, že „analýza dialogu v současné době nepředstavuje jednotnou vyhraněnou vědeckou disciplínu s jasným názvem a vymezeným předmětem: jde spíše o celý **komplex směrů, škol, badatelských skupin** zaměřených na různé aspekty přirozených rozhovorů“³⁹.

Müllerová definici dále rozvádí a dodává následující: „Dialog představuje bezpochyby jednu ze **základních forem lidské** (a nejen lidské) **interakce**, aktivního kontaktu mezi lidmi; je prostředkem jejich dorozumívání (ačkoli často může vést i k nedorozumění nebo neporozumění), výměny informací, společné činnosti, utváření vzájemných vztahů.“⁴⁰

Aby byl nějaký pojem ozřejměn a zasazen do příhodné oblasti, je třeba upozornit na několik hlavních bodů, které by měl splňovat, aby jeho vymezení bylo co nejpřesnější. Stejně tak je záhodno postupovat i u dialogu, jenž se zprvu vyznačuje dvěma determinujícími rysy:

1. O dialogu mluvíme tehdy, probíhá-li jakákoli forma výměny informací (komunikace) mezi alespoň **dvěma** účastníky.
2. Dialogem nazýváme takovou výměnu informací, ve které se **střídá recipient s percipientem**, vyměňují si aktivní komunikační roli s komunikační rolí „pasivní“⁴¹ ⁴².

Dalším diferenciacním rysem, který dialog odděluje od monologu, je otázka časové flexibility. Zatímco monolog má tu schopnost, že může vzniknout v čase A a být reprodukován v čase B, dialog se nejčastěji vyznačuje **bezprostředním, přímým**

³⁸ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 9)

³⁹ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 9)

⁴⁰ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 13)

⁴¹ pozn.: *pasivní* uvádíme v uvozovkách, neboť onen účastník komunikace zrovna není v produktivní (aktivní) roli, ale ani úloha adresáta není snadná, nečinná, vyžaduje nemalou aktivitu, úsilí, soustředění.

⁴² MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 13)

kontaktem. Hranice mezi monologem a dialogem je však na mnohých místech velmi tenká, a tak je nutno i zde podotknout, že rozdíl mezi oběma formami je značně relativní.

„Prototypem dialogu je samozřejmě mluvený dialog, který vedou partneři přítomní současně na témže místě; bezprostředně na sebe reagují a jejich rozhovor je **zakotven v situaci**, tj. mohou ukazovat na osoby a předměty kolem sebe, (...), mohou si pomáhat gesty, pohyby atd.“⁴³ Fenomén dialogu ale nelze redukovat pouze na tuto jeho nejčastější formu. Dialog může přece probíhat i mezi lidmi, kteří spolu hovoří telefonicky, pomocí vysílačky, počítače nebo dokonce kouřových signálů, chceme-li doložit příklad již historického, ale přece dialogického dorozumívání. V takových případech se dialogy mohou odchylovat od výše nastíněných principů – již nemluvíme o situační zakotvenosti, kontakt mezi účastníky je něčím zprostředkovan (vysílačkou, telefonem, počítačem nebo dýmem) a neverbální složka rozhovoru je značně redukována, přestože moderní technologie vytrvale usilují o vyrovnání lidského osobního kontaktu s kontaktem zprostředkovaným technikou⁴⁴.

Zásadní odlišnosti dialogu od monologu jsou tedy patrné. Přesto stojí alespoň za okrajovou zmínkou zvláštní fenomén ležící mezi monologem a dialogem – **dialogizovaný monolog**. Ten stejně jako fiktivní dialog, monologizovaný dialog, nepravý dialog nebo jiný přechodný útvar promluvy demonstruje skutečnost, že předěl mezi monologem a dialogem je opravdu velmi neostrý. Dialogizovaný monolog je v zásadě monolog, který přejímá jisté kvality dialogu, a to například **adresnost** (osoba vedoucí monolog se na své recipienty odkazuje, oslovuje je ap.) a **reakci** (umožnění zpětné vazby, mnohdy během monologu – verbálně i neverbálně, jindy na konci prostřednictvím potlesku atp.).⁴⁵

Dialogizovaný monolog si představujeme zejména v pedagogické praxi, kdy učitel/přednášející během svého výkladu se svými posluchači komunikuje prostřednictvím očního kontaktu, žáci či studenti doslova komunikují tím, zda dávají pozor, pokyvují hlavou nebo naopak monologu nevěnují žádnou pozornost. Podobně vzniká komunikace mezi spisovatelem, novinářem nebo jiným autorem textu a jeho čtenáři; mezi divadelními herci a diváky; mezi moderátorem rozhlasu a posluchači; atd., atd.

Dialog stejně jako monolog je možné členit, a to dle formy produkce – psaný či mluvený, míry připravenosti – úžeji: připravený či nepřipravený nebo dle cílového

⁴³ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 16)

⁴⁴ pozn.: Dnes již většina virtuálních sociálních prostorů sloužících ke komunikaci poskytuje celou plejádu prostředků, jak co nejpřesněji pomocí různých emotikonů (smajlíků), animací (gifů), obrázků ap. vyjádřit vlastní emoce.

⁴⁵ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 13)

zaměření – umělecký a neumělecký.⁴⁶ V souvislosti s interviewem v DVTV spadá do středu zájmu této práce dialog **neumělecký, mluvený** a (minimálně z pozice moderátorů) **připravený**.

⁴⁶ MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8. (s. 18)

3. Interview jako samostatný žánr

3.1 Počátky interviewu

Jak již bylo předesláno, „za pravděpodobné počátky interviewu lze označit četné **Sokratovy rozhovory** o běžných zkušenostech denního života. Rozhovor sám cílevědomě řídil, obracel se na svého partnera s přesnými otázkami a z odpovědí svého spoluhlavčího pak vyvozoval na základě starých faktů nová; dokazoval na konkrétních příkladech nesprávnost odpovědí, obecnost věcí a stanovil jejich pojem“⁴⁷. **Platón**, Sokratův žák, poté formu filosofického dialogu ještě zdokonalil; jeho dialogy jsou dodnes považovány za velká nejen filosofická, ale i umělecká díla.⁴⁸

Interview ať už v literatuře, filosofii nebo jiných oblastech určitou měrou zasahuje snad celý svět. Zastavme se proto pouze u několika významných bodů v historii, kdy v nemalém světě interviewu dochází k utváření, vývoji nebo změnám v oblasti rozhovoru. Jednou z takových historických zastávek je první polovina devatenáctého století, kdy Johann Peter Eckermann vydává *Rozhovory s Goethem*.

Stopy počátků interviewu jsou dohledatelné i ve starším českém písemnictví. Jeden takový odkaz v české literatuře nepochybně zanechává **Jan Amos Komenský**, který pomocí prozaického dialogu vedoucího k jisté formě interviewu vysvětluje některé společenské, morální nebo filosofické otázky. Stopy interviewu se vlivem tendence vzdělávat nejširší vrstvy obyvatelstva objevují i v českém novinářství. „V Čechách poprvé využil možností interviewu **Václav Matěj Kramerius**. Poznatky, které měly sloužit ke zvýšení lidové vzdělanosti a k šíření osvěty, čerpal z odborných cizojazyčných příruček hospodářských a přírodovědných. Opíral se o zájem čtenářů, o cestopisná líčení. Aby výklad obtížných věcí byl i pro prostého čtenáře co nejsrozumitelnější, používal Kramerius nejčastěji **formu rozhovoru dvou sousedů**, nebo rozhovoru vesničanů se vzdělaným farářem i učitelem.“⁴⁹

Posuneme-li se v historickém hledáčku zase o kus dál, poslední zastavení na významném mezníku činíme v **poslední čtvrtině dvacátého století**, kdy dochází k velmi nápadnému vzestupu interviewu a zároveň k jeho formování do takové podoby, která je

⁴⁷ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 8)

⁴⁸ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 8)

⁴⁹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 12)

platná a účinná dodnes. Obliba žánru interviewu stoupá v důsledku rychlých změn v naší společnosti, které si žádají stále nové cesty prezentování skutečnosti. Změny, které proběhly zejména na konci minulého století, a tendence moderních publicistických rozhovorů popisují Štorkán a Bauman následovně: „Současný interview⁵⁰ nejen sděluje (informuje), ale nachází, třídí, analyzuje a osvětluje fakta, která jsou v souladu s objektivní skutečností. Jde tedy o jejich vědomý a záměrný výběr odpovídající funkci našeho tisku.“⁵¹

3.2 Terminologické upřesnění interviewu

I při snaze určit pojem *interview* může snadno dojít k jistým výkladovým potížím, protože se jedná o mnohovýznamově rozšířený termín, a definiční vymezení proto vychází z konkrétní oblasti, ze které je na něj nahlíženo. V této práci se interviewem zabýváme z hlediska teorie novinářství a praxe publicistiky, přestože ani na tomto poli nevznikla pouze jedna jediná, všem novinářům společná definice.

„V řadách novinářů, kteří se interviewem profesionálně zabývají, **neexistuje jednotný výklad**, který by jednoznačně určil jeho vymezení. Nejednotnost je i v řadách teoretiků.“⁵² Například se k nám z německé univerzity Karl-Marx-Universität v Lipsku dostává zajímavá a pro uchopení pojmu *interview* důležitá myšlenka, že je nutno rozlišovat mezi interviewem jako novinářskou metodou a interviewem jako novinovým žánrem.⁵³ Rozdíl představuje účel následného zacházení s ním. Interview se přece může, byť v jiné, netradiční nedialogové podobě objevit třeba ve formě úvodníku nebo zprávy, jejíž obsah je tvořen transformací odpovědí zpovídáného. V takovém případě o interviewu hovoříme jako o novinářské metodě, o způsobu získávání informací. Pro účely naší práce je ale směrodatný interview jako samostatný žánr publicistiky a z tohoto hlediska mu je dále věnována pozornost.

Jako jeden z novinářských žánrů má interview svá specifika, která spočívají „v interpretaci informací a argumentů, většinou prostřednictvím kompetentní významné a

⁵⁰ pozn.: Všimněme si zde, že Štorkán s Baumanem užívají u substantiva *interview* maskulinního rodu. Ten je vedle tvaru v neutrálním rodu druhou kodifikovanou možností užití. Při volbě neutrálního rodu nedochází u substantiva *interview* k deklinaci, ve všech pádech zůstává tvar nominativu.

⁵¹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 14)

⁵² ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 16)

⁵³ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 16)

pro veřejnost zajímavé osobnosti. Významné osobnosti se stávají prostředníky zejména při aktuálních příležitostech. Jejich autorita, znalosti a závažnost jejich projevu přesvědčivě působí na příjemce (dále viz Role zpovídáného). Tento žánr se uplatňuje zejména tam, kde je třeba připravit výpověď, vycházející z vlastních znalostí a zkušeností v určitých otázkách a problémech⁵⁴.

Nutno také upozornit na terminologické rozcestí, na které se dostává pojem *interview* se slovem *rozhovor*, mnohými vnímaným jako český ekvivalent. Druhý výklad putující odbornou literaturou říká, že rozhovor se nachází někde mezi interviewem a diskuzí a vysvětluje se jako „bavení se“ dvou a více účastníků komunikace, kteří jsou si rovni – žádného tudíž neomezuje předem jasně určená role zpovídajícího nebo zpovídáného.⁵⁵ Práce se opět ve snaze podpořit srozumitelnost výkladu nepouští do terminologického matení a drží se jednotného pojmosloví – užívá termínu *interview*.

3.3 Definiční vymezení interviewu

Při tak obsáhlém a všeobecně oblíbeném fenoménu, jakým *interview* nepochybně je, vznikla přirozeně celá řada teorií, které se snaží jeho předmět jasně vystihnout. Tato práce pak nabízí výčet a výtah těch výkladů, které se mnohdy navzdory již staršímu vzniku přibližují dnešní obecně rozšířené představě.

Jedním takovým příkladem je teorie vzniklá na již zmíněné Univerzitě Karla Marxe v Lipsku z roku 1981, která *interview* popisuje jako žánr „reprodukující události, výsledky a zobrazující kolektivní mínění prostřednictvím zkušených a kompetentních osobností“⁵⁶. Dá se říct, že již tato téměř čtyřicet let stará teorie představuje základ i dnešního smýšlení o *interviewu* v novinářství.

Další teorie a snahy o definici pojmu *interview* z hlediska praxe novinářství jsou podobné. Mnohdy bývá tento žánr vymezen zjednodušeně jako „druh zprávy s funkcí informovat, osvětlovat, odhalovat, kritizovat, organizovat“⁵⁷. I Ottův naučný slovník se svým výkladem přibližuje, když píše o *interviewu* jako o novinářské řeči, která označuje zvláštní zpravodajství, jejímž předmětem je bezprostřední návštěva a zpověď osob.

⁵⁴ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 17)

⁵⁵ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 19)

⁵⁶ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 19)

⁵⁷ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 24)

Masarykův naučný slovník se připojuje a interview označuje za „rozmluvu, zvláštní rozhovor zpravodaje s nějakou osobností za účelem novinářským“⁵⁸.

Tyto normativní teorie lehce nabourává až ruský teoretik V. D. Pelta, který ve své studii píše, že úkolem interview je **pravdivě osvětlovat určitou skutečnost, událost nebo čin**. Novináři vedoucí interview by měli také brát zřetel na výchovný a poznávací úkol tohoto žánru. Nakonec Pelta doplňuje, že se interview vyznačuje zejména **„aktuálností, politickou cílevědomostí, věcností**, tím, že hovoří o **věcech společensky významných**, které jsou předmětem zájmu široké veřejnosti“⁵⁹.

Tyto a mnohé jiné výklady často volně inklinují k tendenci vnímat interview jako „zprávu podanou dialogem“, protože kvalitní interview v sobě v podstatě nese poslání zprávy, tedy informovat, vysvětlovat, odhalovat, kritizovat a v publicistice také hodnotit. Nutno ale poznamenat, že interview sahá mnohem dál a představa dogmaticky chápaného interviewu jako druhu zprávy se razantně vyvrací.

Proč se pro zprostředkování informací volí forma dialogu, respektive interview, je pak zcela jasné. Autentické sdělení vycházející z úst osoby v autoritativním postavení budí mnohem více důvěryhodnosti než sdělení defacto anonymního novináře. Mimo to je forma rozpravy pro čtenáře a posluchače vstřebatelnější a vstřícnější než projev monologický.

Osvaldová stejně jako mnozí jiní autoři rozlišuje mezi zpravodajstvím a publicistikou a přijímá to klasičtější rozdělení, kdy zpravodajství se soustředí zejména na podání informace. Proto podle ní patří interview spíše do publicistiky – konkrétně mluví o „rozhovoru s publicistikou povahou“ –, kde kromě faktů vystupují také **myšlenky, názory**, soudy a **zachycení atmosféry**.⁶⁰

Abychom v definičním vymezení fenoménu interviewu došli k nějakému závěru, je nutno znovu upozornit na náročnost takového úkolu. Protože existuje celá řada výkladů o tom, co se pod pojmem interview skrývá a co by se pod ním skrývat mělo, je důležité udělat si i přes rozmanitou plejádu teorií vlastní představu. Taková představa by měla vycházet z výše nastíněných výkladů, které tvořily základ interviewu jako samostatného žánru. Poté je nezbytné neopomíjet jeho značný vývoj, který se během poměrně krátké

⁵⁸ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 24)

⁵⁹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 25)

⁶⁰ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. (s. 5)

doby odehrál. Vývoj, který představu o interviewu v mnohém zásadně proměnil. Vývoj, který se zasloužil o to, že interview není jen zprávou získanou dialogy a že dávno přerůstá konvenční podobu otázky a odpovědi.

„Není to skutečně jenom to, co mezi sebou komunikují dvě osoby – tedy rozhovor, ani to, co pouze myšlenkový proud vrhl na papír nebo do mikrofonu – tedy interpretace sdělení. Je něčím mnohem významnějším, co lze těžko vystihnout jednoznačnou definicí nebo jakýmkoliv slovním klišé.“⁶¹

3.4 Principy interviewu

Jak již bylo jednou zmíněno, interview patří ke čtenářsky nejděčnějším útvarům, a to zejména díky **dialogu**, který je východiskem každého interviewu a představuje tak jeho základní princip. „Rozhovor není diskuse, ani debata, a už vůbec ne anketa – je to svým způsobem stylizovaný dialog.“⁶² Žantovský říká, že „přímá řeč je zpravidla záživnější než například komentátorský monolog“⁶³ a na stejný názor narážíme ve spoustě dalších textů jako například v časopise Editor and Publisher, ve kterém Emil Ludwig píše, že je interview podle něj ze všech forem publicistiky nejvytříbenější a nejzábavnější.⁶⁴ Dialogu je v této práci věnovaná celá kapitola, a proto se od něj pozornost v následujících kapitolách lehce odvrací směrem k dalším principům interviewu.

Vysvětlili jsme, že interview není pouhým zaznamenáním předem připravených otázek a následných reakcí na ně. „Při interview dochází k **výměně názorů, myšlenek, námětů, argumentaci** o předmětu rozhovoru.“⁶⁵ Vystáváme-li s touto myšlenkou, je třeba doplnit několik skutečností, které interview, tedy kvalitní, profesionální interview provází a které z běžného rozhovoru činí skutečné novinářské interview.

Začněme například s myšlenkou Štorkána a Baumana o jeho celkovém nastavení: „Živý způsob přechodu od pouhé formy zprostředkování informace k **navození**

⁶¹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 20)

⁶² OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. (s. 5)

⁶³ ŽANTOVSKÝ, Petr. *Průvodce minovým polem české žurnalistiky*. Druhé doplněné vydání. Praha: Orego, 2015. ISBN 978-80-87528-33-4. (s. 67)

⁶⁴ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 19)

⁶⁵ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 20)

atmosféry, od dějových a pocitových prvků k soustředění na vnitřní svět člověka a vnitřní logiku faktů – to vše se objevuje v nejrůznějších formách velkých autorů interviewů.⁶⁶

Ač se to zdá být samozřejmostí, podotkněme na tomto místě, že účelem interviewu je **pravdivé osvětlování faktů**. Jedná se současně o charakteristický rys spousty dalších žánrů, ale interview se od nich liší právě svou specifickou **formou** (o které už tu byla řeč), prostřednictvím které k této determinaci dochází. „Interview bylo vždycky zrcadlem objektivní reality a jejím pohotovým ilustrátorem.“⁶⁷

Tematicky a obsahově není interview nikterak omezováno. Záleží na konkrétní redakci, jakým směrem se v této oblasti vydá, zohledňujíc přitom nejčastěji zájem čtenářů či posluchačů. „Předmětem rozhovoru tak mohou být otázky ze všech oblastí našeho společenského života – aktuální politické otázky, nové poznatky ve vědě nebo ekonomické záležitosti, události v kultuře, umění apod.“⁶⁸ Témata interviewu se v první řadě opírají o názory a mínění, skrze které dochází k sdělení informací, jimiž účastníci v podstatě argumentují.⁶⁹

3.5 Práce novináře při interview

„Novinář by měl být dobrý psycholog, znalec života lidí. Psychologie propagandy je dosud naší velmi slabou stránkou a věnuje se jí stále ještě málo pozornosti. Vědět ke komu se obracím, porozumět mu, znát problematiku, o které hovořím, a volit správný přístup – to není formální, to patří k hlavním podmínkám účinnosti novinářské práce.“⁷⁰ Obecnou představou o kvalitním novináři Štorkána a Baumana se začíná kapitola Práce novináře při interview, neboť být dobrým novinářem nese předpoklad k tomu být dobrým interviewujícím novinářem. Slova těchto badatelů jsou zde více než příhodná, protože právě při interview, v přímém profesionálním styku s druhou osobou se chtě nechtě ukazuje i osobnost novinářova a jeho přístup k jiným lidem.

„Novinář je při interview něco jako médium, je překladatelem převádějícím z jazyka zpovídaného, který nemusí být vždy srozumitelný, do jazyka, jemuž rozumějí

⁶⁶ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 29)

⁶⁷ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 20)

⁶⁸ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 19)

⁶⁹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 19)

⁷⁰ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 5)

recipienti.⁷¹ Ti jsou ale různí a různě jsou i chápaví – i k tomu musí dobrý novinář přihlédnout, aby informace zprostředkoval přes seriózně a zároveň srozumitelně pro co možná nejširší veřejnost. Stejně tak za uvážení rozhodně stojí i to, kde a v jakém rozsahu bude interview publikováno.⁷²

Interviewující novinář se během své práce může dostávat do různých rolí. Nejosvědčenější se pak přirozeně jeví role aktivní, organizující, usměřující celý chod interviewu. „Aktivní činnost novináře se nutně musí projevit i při interviewu, zejména jeho třídním postojem v přístupu k problému a objasnění podstaty rozhovoru. V tom se také projevuje společenský význam novinářské práce.“⁷³ Novinář vedoucí interview (už samotné slovo *vedoucí* vzbuzuje dominantní roli) je jasným **nositelem iniciativy**, který v jistém smyslu přebírá aktivní úlohu. On a jeho schopnosti rozhodují o tom, zda interview bude úspěchem či nikoliv. „Zkrátka není možné ani správné přisuzovat interviewujícímu novináři pouze roli pasivního tazatele. Novinář musí být – má-li být dobrým interviewujícím novinářem – aktivním partnerem interviewovaného.“⁷⁴

Dá se říct, že s takto nastavenou rolí interviewujícího novináře se z několika důvodů ztotožňuje většinové zastoupení dnešních redakcí a novinářů. Při vzniku interviewu je totiž kromě samotného rozhovoru nezbytné korigovat celý průběh – časové rozpětí, rozsah odpovědí, držení se tématu apod., a stěží by tento náročný úkol mohl být svěřen interviewovanému.

Na druhou stranu nic není přísně dáno, a tak se i novinář při vedení interviewu může úmyslně dostat do role pasivní. Tato představa je ale dnes už poněkud zastaralá a objevuje se zejména ve starších výkladech, kde se ještě interview vnímá pouze jako „zpráva podaná dialogem“. Nicméně s sebou nesou nesporně zajímavou myšlenku, že subjekt novináře bývá výrazně potlačován z toho důvodu, že váha interviewu by měla ležet na odpovědích, nikoli otázkách.⁷⁵

Štorkán s Baumanem ještě dodávají: „Novinář v úloze interviewujícího může být v průběhu předem připraveného standardizovaného rozhovoru pasivní a jeho úloha

⁷¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. (s. 5)

⁷² OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. (s. 5)

⁷³ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 15)

⁷⁴ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 28)

⁷⁵ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 22)

potlačena, ale při hloubkovém rozhovoru musí být vědomě iniciativní a zkoumat podstatu věcí. V řadě případů přejímá vědomě roli dirigenta, jehož neodlučitelnou vlastností je **zvídavost**, a který se nespokojí s předem připravenými otázkami.“⁷⁶

Pro zajímavost zmiňme poměrně zjednodušující vedení interviewu trojího způsobu podle Žantovského. Ten s jistou nadsázkou rozlišuje motivovaného hloupého interviewujícího, který interview vede nepřátelsky, nenávistně, útočně, až v ponižujícím tónu a ubližuje tak nejen zpovídanému, ale i sobě a výsledku své práce, kterou tím výrazně ohrožuje. Druhý způsob vedení je přátelský, mířící až k servilnímu tónu. Novináře, který volí tuto cestu, označuje jako „motivovaného, o něco chytřejšího“. Ideální představa novináře je pro Žantovského novinář **neutrální**, informovaný, věcný, bez emocí.⁷⁷ Přestože je trochu odvážné napřímo tvrdit, že všichni novináři se dají rozdělit do tří takto vyhraněných kategorií, nakonec vychází Žantovský s přijatelným soudem, že co možná největší míra neutrality a objektivit je známka kvalitního novináře.

Dále je třeba se zamyslet nad podmínkami účinnosti interviewu, které má ve svých rukou zejména novinář. Automaticky se předpokládá jeho vysoká úroveň, má-li se zodpovědně stavět do role zástupce recipientů. „Účinnost spočívá v jeho **kvalitní přípravě**, v jeho jasné koncepci, v přesně formulovaných otázkách, na **pohotovosti** novináře a jeho rychlé reakci. Bezpodmínečná je **znalost problematiky** – všeobecných i některých speciálních otázek. Novinář při rozhovoru musí zvládnout všechny vzniklé situace.“⁷⁸ O účinnosti interviewu mluvíme také v případě, jsou-li jím čtenáři nebo posluchači natolik zaujati, že je vyprovokuje k vlastnímu myšlení o daném tématu.

„Účinnost rovněž zaručuje **didaktické přiblížení** složitých politických nebo jiných důležitých problémů, vedené k jejich poznání, zejména jsou-li partneři rozhovoru různých pracovních profesí a mají-li své osobité politické i odborné znalosti a rozdílnou společenskou odpovědnost.“⁷⁹

Mezi novinářem a zpovídaným – jinými slovy také interviewujícím a interviewovaným – dochází během interviewu ke komunikační vazbě, která se nazývá **sociální interakce**. „Osoba A podněcuje činnost u osoby B, odpověď osoby B slouží

⁷⁶ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 22)

⁷⁷ ŽANTOVSKÝ, Petr. *Průvodce minovým polem české žurnalistiky*. Druhé doplněné vydání. Praha: Orego, 2015. ISBN 978-80-87528-33-4. (s. 67)

⁷⁸ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 17)

⁷⁹ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 20)

osobě A jako podnět k otázce. Otázky osoby A zase jako podnět osobě B atd. Jde tu tedy o vzájemné podněcování a reakce na sebe.“⁸⁰ Jaká je pozice interviewovaného, poodkrývá kapitola Role zpovídaného níže.

3.6 Role zpovídaného

Do role zpovídaného (stejně tak jako do role zpovídajícího) se člověk dostává prostřednictvím všedních dialogů denně. V novinářském interviewu ale na rozdíl od běžného rozhovoru probíhá rozprava poměrně odlišně. Kromě toho, že se zpravidla jedná o seriózní rozhovor, v němž se potlačuje prostor pro absolutní spontánnost, změnu tématu nebo třeba vulgární výrazivo, fungují v něm jistá pravidla. Ty se pochopitelně vztahují i na jasně definovaný obsah interviewu nebo jazykové prostředky, ale dále postihují i časový rozsah, prostor pro vyjádření apod. Podmínky jsou pochopitelně stanovovány individuálně a v zásadě se zpovídaný neseťká s výraznými omezeními, protože by to současně odporovalo jednomu z účelů interviewu – skrze rozhovor osobnost zpovídaného poodhalit. Navíc se předpokládá, že si interviewovaný uvědomuje, že bude se vzniklým interviewem na rozdíl od běžného rozhovoru následně zacházeno, že záznam bude pravděpodobně publikován a zřejmě archivován, a proto se počítá s jistou uvědomělostí, svědomitostí, obezřetností, ohleduplností a zodpovědností zpovídaného.

Interviewovaný společně se souhlasem dává jistý závazek: „Člověk, který s poskytnutím rozhovoru souhlasí, by si měl uvědomit, že se zavazuje vyslechnout všechny novinářovy otázky a odpovědět na ně.“⁸¹ Novinář se obvykle snaží, aby se zpovídanému dostalo co možná největšího prostoru, přesto se nelze značného vlivu zpovídajícího na konečnou podobu interviewu úplně vyhnout. Z tohoto důvodu se jedna a táž osoba může v různých interviewech jevit odlišně – role novináře sahá až do formování obrazu zpovídané osoby, kdy má ve svých rukou možnost proměny třeba méně zajímavého zpovídaného v zajímavou postavu a naopak.⁸²

Už bylo naznačeno v předešlých kapitolách, že do role zpovídaného se dnes může dostat téměř kdokoliv. Aby se ale dostalo účelu interviewu a zároveň se vyhovělo potřebám recipientů, interviewovanými bývají výrazné osobnosti, které jsou buď již

⁸⁰ JUROVSKÝ, Anton, 1965 in: ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 22)

⁸¹ OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. (s. 5)

⁸² OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. (s. 5)

mediálně známé a v daném státě svou činností nějakým způsobem markantně figurují, nebo osoby, které sice nejsou známy veřejnosti, ale v daném období dokázaly něco společensky významného, nebo mají k významným společenským problémům co říci.⁸³

⁸³ ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře. (s. 21)

4. Internetová publicistika

4.1 Internet, nové masmédiium

Zrod internetu, což je zkratka pro *The International Network*⁸⁴, se datuje do **konce šedesátých let dvacátého století** a o globálně rozšířeném webu v podobě, jak jej známe dnes, mluvíme od počátku let **osmdesátých**. Seriózní webová publicistika na sebe nenechala dlouho čekat: její počátky spadají do poloviny devadesátých let a již na konci této dekády se stal internet médiem, kterého si ostatní musela všimnout, a během velmi krátké doby dokázal ovlivnit chápání zejména západní kultury ohledně práce a podstaty žurnalistiky.⁸⁵

„Hlavním smyslem projektu, jež fakticky realizovala vysokoškolská pracoviště, bylo navrhnout počítačovou síť, která by nebyla závislá na jednom datovém centru, a jejíž převážná část by byla schopna provozu i za situace, kdy dojde k vyřazení jednoho nebo několika uzlů z provozu.“⁸⁶

„Světová internetová síť je především **distribučním kanálem**, na němž se zveřejňují samostatné informace bez jakékoliv cenzury, domovské prezentační stránky nejružnějších subjektů, včetně inzerce, dále informační rešerše primárních i sekundárních informací, především však publicistická sdělení různých zabarvení a určení, která se navzájem propojují odkazy.“⁸⁷

Zatímco všechna masová média, která přišla před internetem, se svým vývojem vyznačují tím, že se stavěla po bok masmédií stávajících a na své celosvětové rozšíření si musela mnohdy i stovky let počkat, internet v tomto ohledu představuje jistý paradox.⁸⁸

Dnes, více než dvacet let po skromných začátcích, je internet „masmédiem, které do sebe konverguje znaky všech předchozích tradičních i elektronických médií. Z toho vyplývá, že publicistika na něm sebou nese nejenom principy práce starších – vedle webu paralelně stále existujících – médií, ale zároveň přináší **novou kvalitu**. Něco, co dříve

⁸⁴ pozn.: mezinárodní síť; existují však i jiné interpretace názvu

⁸⁵ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 13)

⁸⁶ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publikace a elektronické publikační systémy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1707-3. (s. 9)

⁸⁷ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 33)

⁸⁸ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 13)

nebylo známo, čím se práce žurnalisty na webu odlišuje od všech předchozích prostředí (...).⁸⁹

Na internet nutno nahlížet hned dvojím způsobem: Jednak o něm mluvíme jako o **masovém médiu**, čímž máme na mysli celkové prostředí, které vytváří, a jednak je zároveň **komunikačním prostředkem**⁹⁰ nebo chcete-li zprostředkovatelem komunikace. Ani jedna z těchto určujících vlastností by neměla být při vymezení fenoménu internetu opomenuta.

Komunikační prostor, ve kterém internet působí, nabízí téměř všechny možné formy komunikace – „jeden k jednomu, jeden k mnohým, mnozí k mnohým, mnozí k jednomu, a to **simultánně** i s **časovým posuvem**“⁹¹. Většinou se tedy jedná o počítačem zprostředkovanou **interpersonální komunikaci**.

Máme-li se na internet podívat z jiné, neodborné perspektivy, můžeme jej vnímat jako nově vzniklý, reálný, anonymní svět, jež stvořili a do značné míry ovládají lidé. Světem je nepochybně reálným, a však jeho obsah nemusí mít s realitou společného nic. Proto je záhodno s ním také podle toho zacházet, filtrovat a ověřovat informace, snad nic nebrat se stoprocentní vážností, zachovat si kritické myšlení a zdravý rozum. Internet není ani dobrý ani špatný, je zrcadlem světa a lidí stejně jako sama publicistika.

4.2 Internetová publicistika

Internetovou publicistiku nutno vnímat jako samostatné nezávislé médium, jež má sice mnohé rysy shodné s publicistkou tištěnou, televizní nebo rozhlasovou, ale zároveň v sobě obsahuje několik odlišností, které bychom u jiných typů těžko hledali a které z novinářství na internetu činí jedinečný organismus.

V této kapitole je čerpáno z několika publikací, které různě zachází s terminologickou problematikou pojmů publicistika, žurnalistika či zpravodajství (například stať Milana Šmída *Zpravodajství internetové žurnalistiky* v knize *Zpravodajství v médiích*). Pojmosloví je zde z důvodu udržení jednoznačného vyznění textu a eliminace nedorozumění redukováno na v práci již zavedený a ozřejmený termín

⁸⁹ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 14)

⁹⁰ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 34)

⁹¹ VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7. (s. 34)

publicistika, a to zejména v těch informačních jednotkách, kde se rozdílily v terminologii stírají.

4.2.1 Počátky internetové publicistiky

Nedlouho po vzniku internetu se rodí webová publicistika coby nové dynamické masové médium. Jak stojí výše, první známky seriózního internetového zpravodajství spadají do **devadesátých let minulého století** a od té doby se webová publicistika formovala a přirozeně se v mnohém během své poměrně krátké existence proměnila. Pozoruhodné je zejména tempo jejího vývoje, který nepochybně není ani zdaleka u konce.

Ještě v osmdesátých letech byla pro teoretiky masové komunikace DeFleura a Ball-Rokeacha⁹² myšlenka, že by se z počítačových sítí a online služeb mohl stát nástroj masové komunikace, nepřipustná. „Avšak vývoj tuto tezi překonal a dnes jsme svědky toho, jak komunikační potenciál internetu využívá nejen nová periodika, tzv. e-ziny⁹³ zpravodajského charakteru, ale také tradiční média – deníky, časopisy, rozhlas i televize – pro vytváření online verzí svých produktů.“⁹⁴

V současnosti koluje ve světě českého internetu přesvědčení, že prvním regulérně vycházejícím webovým časopisem byl *Neviditelný pes* spisovatele a publicisty Ondřeje Neffa (poprvé vydán roku 1996). Podle Bednáře se ale jedná pouze o pověst, která nemusí být založená na pravdě.⁹⁵

4.2.2 Principy internetové publicistiky

Na jednu stranu by se mohlo zdát, že pro internetovou publicistiku platí prakticky stejná pravidla jako pro publicistiku tištěnou, rozhlasovou či televizní. Nejvíce se shoda s ostatními médii pak jistě nabízí ve stránce obsahové. Webové zpravodajství tedy zdánlivě působí, že se od standartního novinářství liší pouze svou formou.⁹⁶ Existují však

⁹² cit.: „I kdyby se počítačová gramotnost stala univerzální a dokonce i kdyby každá domácnost měla osobní počítač vybavený modemem, je obtížné si představit, jak by se pouze z této základny mohl nový systém masové komunikace rozvinout.“ DEFLEUR, Melvin L. a Sandra J. BALL-ROKEACH. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-420-9. (s. 346)

⁹³ pozn.: elektronické magazíny

⁹⁴ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 99)

⁹⁵ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publikace a elektronické publikační systémy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1707-3. (s. 7)

⁹⁶ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 98)

principy, které ač možná nejsou na první pohled snadno viditelné, zásadním způsobem internetovou publicistiku od jiných masmédií odlišují.

„Není pochyb o tom, že specifická forma, do níž se žurnalistický produkt v digitálním multimediálním prostředí převádí, jakož i způsob jeho distribuce, který nemá v tradičních médiích obdoby, nemůže zůstat bez vlivu nejen na metody práce, které internetový žurnalista používá, ale i na **vnitřní obsah** internetového zpravodajství.“⁹⁷

Milan Šmíd, český mediální analytik, publicista a vysokoškolský pedagog, internetová periodika dělí do tří hlavních skupin:

1. digitalizovaná a **na web převedená periodika** již existujících médií
2. **příbuzná periodika** již existujících médií, která ale přináší nové obsahy a formy; využívají multimediálních možností online publicistiky⁹⁸
3. výhradně **pro internet vytvářená periodika**.⁹⁹

Dále pro bližší vymezení internetové publicistiky vynechává první z uvedených skupin a uvádí z jeho pohledu rozhodující rozdíly od starších médií: „Nemá-li být internetová žurnalistika pouhým převedením žurnalistického produktu tradičních médií do digitální elektronické podoby, která je přístupná prostřednictvím internetu online, měla by využívat **specifika internetového prostředí**. Tato specifika se projevují především v **hypertextovém formátu** internetové zprávy a **ve způsobu její distribuce**, tj. v její **disponibilitě v čase a prostoru**.“¹⁰⁰ Jako zásadní přednost online publicistiky a zároveň její výrazný odlišující rys od ostatních typů médií vyzdvihuje Šmíd právě časové a prostorové hranice, které žádné jiné médium nepřekonává tak snadno jako internet.

Stejný názor sdílí i Vojtěch Bednář, český sociolog, publicista a vysokoškolský učitel, který na jednu stranu staví starší média, u kterých je čas závazkem a vyžaduje se určitá pravidelnost vysílání, a na druhou stranu internet a online novinářství, které se v této oblasti vyznačuje jistou volností. „Televize (a klasická elektronická média vůbec)

⁹⁷ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 98)

⁹⁸ pozn.: v praxi také nazývané *online suplementy*

⁹⁹ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 99)

¹⁰⁰ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 101)

nabízí oproti tisku **vyšší míru flexibility**, proces práce na skladbě jejich programu a na zpravodajství je tolerantnější vůči zpožděním a chybám oproti tištěným médiím.“¹⁰¹

Internetová média totiž řeší otázku času zcela odlišně. „Na webu neexistují technická omezení, která by vynucovala dávkovou přípravu informací a komunikátů, jak je tomu u novin.“¹⁰² Internet navíc funguje nesequenčně: „Webové médium nemůže tvořit jednolitý ‚proud‘ informací, který by nabízel divákům,“¹⁰³ neboť sestává z jednotlivých komunikátů, jejichž pořadí si – například na rozdíl od televize či rozhlasu – uživatel určuje sám.

Bednář dále hlavní znaky online publicistiky doplňuje následovně: „Internetová publicistika je **interaktivní**: Čtenář je přirozenou součástí procesu, s jeho interakcí se počítá. Čtenáři přispívají svou zpětnou vazbou ke kvalitě obsahu a mohou ho také sami dotvářet. Současně však vyžadují dohled a moderování.“¹⁰⁴

Srovnání s konkurencí popisuje jako bezprostřední, protože uživatel internetu může sledovat více médií současně a v důsledku toho dochází k neustálému srovnávání webových stránek. Informace na publicistických portálech jsou **provázané**, což novinářům prostřednictvím odkazů na další a další související příspěvky pomáhá při získávání čtenářů a udržení jejich pozornosti. Jednou z výraznějších předností online publicistiky, díky které si internetové novinářství a internet obecně získává tolik příznivců, je nepochybně **široký záběr vjemů**, které web umožňuje. Moderní internetová publicistika by měla umět vhodně pracovat s různými typy obsahu od kombinace textu s obrazovým materiálem, přes videa až po interaktivní infografiku.¹⁰⁵

Šmíd se dále zabývá s nadsázkou formulovanou otázkou *Lze všechno, co napíšu na web, považovat za publicistiku?* a předkládá základní zásady o tom, co z internetové publicistiky dělá internetovou publicistiku. Rozdíl mezi médii masové komunikace na internetu a osobním sdělením publikovaným na webové stránce demonstruje na příkladu digitalizovaného deníku New York Times a vlastní stránkou na serveru Univerzity Karlovy v Praze. Zatímco newyorské internetové zpravodajství je považováno za sdělení

¹⁰¹ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 15)

¹⁰² BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 15)

¹⁰³ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 16)

¹⁰⁴ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 30)

¹⁰⁵ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 30)

masového média, o vlastním webu píše, že „nepřekročí rámec interpersonální počítačově zprostředkované komunikace¹⁰⁶“¹⁰⁷, což dále blíže ozřejmuje.

V rozdílu mezi seriózní online publicistikou a jiným textem vloženým na web rozhoduje „širší komunikační kontext (např. **téma** šířeného sdělení, veřejný charakter sdělení, jeho **periodicita**, aktualizace, **navštěvovanost** webové stránky apod.)“¹⁰⁸. Neméně důležitým principem „skutečného“ novinářství na internetu je zohlednění charakteru publikovaných materiálů. **Naplnění obecných požadavků kladených na žurnalistiku** (tj. aktuální a podstatné, tedy v maximální míře objektivně zpracované, vyříděné a relevantní informace o událostech a nejrůznějších jevech současného světa) je pochopitelně součástí i publicistiky zveřejňované na internetu.¹⁰⁹ Touto problematikou se zabývá také Patrik Zandl, a to kupříkladu ve svém článku *Vzestup a pád internetové publicistiky?*¹¹⁰ uveřejněným na stránkách iDnes.cz.

4.2.3 Práce internetového publicisty

„Práce publicisty na webu je oproti ostatním mediím jiná, **technologicky, organizačně, časově, prostorově** – ve všech ohledech, které nás mohou napadat.“¹¹¹ Z této základní premisy je důležité vycházet a neztrácet ji při zkoumání internetové publicistiky ze zřetele.

Publicista publikující na webu by se přirozeně měl držet principů internetové publicistiky, z nichž mnohé vychází z požadavků kladených na novinářství obecně. Vedle nich ale existují postupy a metody specifické a výlučně určené internetové publicistice (viz výše) a je více než na místě, aby s nimi byl dobrý novinář uveřejňující svou tvorbu na internetu seznámen a aby s nimi také patřičně zacházel.

Nutno upozornit na to, že internetová publicistika je publicistikou v **reálném čase** – i webová média mají své uzávěrky a informace se zveřejňují v reálném čase, tj. s minimální technologickou prodlevou a po zveřejnění musí být aktualizovány.

¹⁰⁶ pozn.: z anglického originálu CMC – Computer Mediated Communication

¹⁰⁷ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 99)

¹⁰⁸ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 99)

¹⁰⁹ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2. (s. 100)

¹¹⁰ dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/internet/vzestup-a-pad-internetove-zurnalistiky.A_991227_0005036_sw_internet

¹¹¹ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 14)

Internetoví publicisté proto nemají příliš prostoru pro oddych a opravu možných nedostatků.¹¹²

4.2.4 Virtuální žánry

Žánry v oblasti internetové publicistiky, nazývané *virtuální žánry*, jsou často identické s žánry tradičních českých médií. Neplatí to však zcela, u některých se můžeme mnohdy setkat se značnými posuny oproti klasicky chápaným žánrům. Existují také žánry, které mohou díky přednostem webového publikování jako interaktivita nebo kontinuální možnost působit **výhradně na poli online novinářství**, a proto je třeba zde některé z nich zmínit coby specifický rys internetové publicistiky.¹¹³

Jedním z takových žánrů je **online reportáž**, jež se vyznačuje už svou typickou strukturou v podobě chronologicky řazených informačních textů k dynamicky se vyvíjejícím událostem. Webová stránka, na níž je online reportáž publikována, se v průběhu konání například sportovního utkání, událostí z politického či ekonomického života aktualizuje a doplňuje dle aktuálního vývoje a změn stavu jednotlivých situací.¹¹⁴

Dalším v řadě virtuálních žánrů je **interaktivní rozhovor**, jehož přednost spočívá právě v potenciálním zapojení všech uživatelů, kteří mohou pokládat určité osobě či skupině osob otázky, které většinou neprochází žádnou cenzurou. Záleží pak ale na zpovídané osobě, na jaký z dotazů a také jakým způsobem se rozhodně odpovědět. Jediné omezení pak může spočívat v počtu možných kladených otázek, v jejich rozsahu, v čase, případně ve všech možnostech.¹¹⁵

„Interaktivní rozhovor je ve webovém prostředí žánrem na hranici mezi klasickým publicistickým komunikátem a extrémní formou zapojení zpětné vazby uživatelů. (...) Od webového chatu se tento rozhovor liší v tom, že je jeho záznam zůstává uložen na stránkách média a v tom, že je časově asynchronní (tj. otázky je možné většinou pokládat ještě dříve, než je osobnost připravena na ně začít odpovídat).“¹¹⁶

¹¹² BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 29)

¹¹³ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 24)

¹¹⁴ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 24)

¹¹⁵ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 25)

¹¹⁶ BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1. (s. 25)

5. DVTV

DVTV, někdy také psáno DV^{TV} je audiovizuální zpravodajský a publicistický projekt, jehož provozovatelem je firma Online Partners s. r. o., uveřejňující svůj videoobsah na online deníku Aktuálně.cz vydavatelství Economia, dohledatelný i přes odkaz DVTV.cz.¹¹⁷ Kromě toho má pořad vlastní YouTube kanál a stránky na Facebooku a Twitteru. Hlavními aktéry této první české internetové televize jsou **Daniela Drtinová** a **Martin Veselovský** – odtud také pochází název projektu, který je utvořen z prvních písmen příjmení těchto dvou moderátorů.

Hlavní náplní pořadu DVTV je **interview**, ke kterému jsou denně zvány všelijaké významné postavy z aktuálního života společenského, politického, ekonomického nebo kulturního. Interview, duely a debaty se odehrávají jak v newsroomu vydavatelství Economia, tak přímo na místech konání významných událostí. Cílem publicistického videokanálu je vedení takových rozhovorů, které jsou nejen zajímavé a zábavné, ale zároveň rozšiřují obzory, třídí informace a pomáhají dávat věci do souvislostí. Tým DVTV tedy usiluje o **vzdělávání** a **zábavu** současně. „Otevíráme otázky, které vás pálí a nastolujeme témata, která vás zajímají.“¹¹⁸

Méně známou odnoží je tzv. DVTV Apel, což je jakási rubrika doplňující hlavní pořad, která v několika málo minutách poskytuje prostor různým osobnostem k vyjádření nějakého stručného a jasného poslání, myšlenky, apelu usilujícího o provokaci a zamyšlení.

Kanál DVTV spolu s moderátory Danielou Drtinovou a Martinem Veselovským, kteří opustili Českou televizi, založili **27. 5. 2014** editoři Jan Rozkošný a Jan Ouředník. Jednateli společnosti jsou všichni čtyři členové tohoto internetového videoprojektu a od roku 2015 také Lenka T. Vinšová. „Podle smlouvy je projekt DVTV nezávislým dodavatelem určitého množství videí a Economia mu platí fixní částku. Financovaný je projekt čistě z reklamy.“¹¹⁹

Za své nedlouhé působení se tvůrci DVTV zasloužili o několik ocenění, a to konkrétně o Křišťálové lupy za rok 2015 (Cena popularity, Projekt roku), 2016 (Cena

¹¹⁷ Příspěvatelé Wikipedie, *DVTV* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 20. 05. 2019, 20:34 UTC, [citováno 16. 07. 2019]

<<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=DVTV&oldid=17260187>>

¹¹⁸ *DVTV*. Praha: Economia, a.s., pro DVTV, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4. (s. 3)

¹¹⁹ Příspěvatelé Wikipedie, *DVTV* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 20. 05. 2019, 20:34 UTC, [citováno 16. 07. 2019]

<<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=DVTV&oldid=17260187>>

popularity a Zpravodajství), 2017 (Cena popularity a Zpravodajství) a 2018 (Cena popularity a Zpravodajství). Martin Veselovský také v roce 2015 obdržel Novinářskou cenu za Nejlepší rozhovor, besedu nebo diskusi, o kterou se mu zasloužilo interview s Martinem Konvičkou.¹²⁰

5.1 Tým DVTV a jeho aktuální stav

DVTV pochopitelně nejsou pouze moderátorské tváře, které vidíme na obrazovkách. Za projektem stojí nebo stála řada lidí, kteří se o jeho prosperitu více či méně zasloužili. Ohlasy všeho druhu vyvolává zejména příchod české herečky, muzikantky a novinářky Emmy Smetany v roce 2017, která doplňuje moderátorskou dvojici Danielu Drtinovou a Martina Veselovského. Kromě těchto dvou postav stály u zrodu DVTV již zmiňovaní editoři Jan Ouředník a Jan Rozkošný. Od října 2015 do září 2017 působil v redakční skupině DVTV reportér Filip Horký, který poté projekt opustil.¹²¹ Z těch, co nejsou vidět, a přece tvoří tým DVTV, jmenujme alespoň editora Čestmíra Strakatého, kameramana Jana Pospíšila nebo střihačku Hedviku Benákovou.

„V únoru 2017 ohlásil vedoucí projektu Jan Rozkošný přípravu nového studia v jednom z rohů redakčního openspace vydavatelství Economia, a to zhruba od dubna či května téhož roku. Ohlásil také spuštění nových formátů a pořadů, např. živě vysílaných interaktivních rozhovorů. Řady týmu téhož roku rozšířila bývalá reportérka české mutace Newsweeku Kateřina Šantúrová a šéfredaktor Student Times Filip Zajíček. Od ledna se editory DVTV stali Markéta Burleová a Filip Vích, oba v týmu působili již dříve, Burleová od jeho založení, kam přešla společně s týmem Událostí, komentářů z České televize. Filip Vích tým DVTV opustil v červnu 2017, kdy odešel do Seznam Zpráv.“¹²²

5.1.1 Daniela Drtinová

Daniela Drtinová, česká novinářka, moderátorka a vystudovaná právnička, se narodila 1. července 1970 v Olomouci. Práva vystudovala na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, doktorské studium pak zakončila titulem PhD. v roce 1997. Od

¹²⁰ Facebook DVTV. *Facebook* [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/DVTV.cz/>

¹²¹ Příspěvatelé Wikipedie, *DVTV* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 20. 05. 2019, 20:34 UTC, [citováno 16. 07. 2019]

¹²² Příspěvatelé Wikipedie, *DVTV* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 20. 05. 2019, 20:34 UTC, [citováno 16. 07. 2019]

počátku tušila, že diplomatkou, advokátkou nebo soudkyní se zřejmě nestane a skutečně ji cesty osudu vedly jiným směrem.¹²³

Svou profesní dráhu započala Daniela Drtinová v tiskové agentuře Arteria. Hned pár let po dokončení studia, konkrétně v roce 1993, získala místo v České televizi, kde moderovala pořady jako Debata, „21“, Události, komentáře, Interview ČT24 nebo Interview Daniely Drtinové. Pozdvižení přinesla událost, když Drtinová „ke sklonku roku 2013 usvědčila v Interview ČT24 Michala Haška, hejtmana Jihomoravského kraje a poslance za ČSSD, z veřejné politické lži“¹²⁴. Od roku 2014 tvoří Drtinová nepostradatelný článek audiovizuálního projektu zaměřený na interview DVTV. Během své kariéry obdržela několik ocenění jako Cenu Karla Havlíčka Borovského za pořad Události, komentáře, televizní cenu Elsa, Novinářskou cenu Nadace OSF nebo zvláštní cenu poroty FITES Trilobit Beroun.¹²⁵

5.1.2 Martin Veselovský

Martin Veselovský, internetový, televizní a rozhlasový redaktor a moderátor, se narodil 26. září 1972 ve Vrchlabí. Svá studia historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy nedokončil a podobně jako Daniela Drtinová i Martin Veselovský si nakonec našel cestu do televize.

„Moje mediální kariéra začala v pražské odnoži Hlasu, kde jsem zažil nástup počítačů a prohru psacích strojů,“¹²⁶ vypráví sám Veselovský v časopise DVTV. Následně získal práci v rádiu Evropa 2, v televizi Premiéra a v pořadu Áčko na Nově, kde také později moderoval diskuzní pořad Sedmička. Působil také v Českém rozhlase v pořadu 20 minut Radiožurnálu a v České televizi v Událostech, komentářích.¹²⁷

Spolu s Danielou Drtinovou se Veselovský od roku 2014 naplno věnuje DVTV, které popisuje jako „největší fičák svého života“. Ocenění, která za svou práci dostal, přišla zejména po vzniku DVTV. Znovu zmiňme Novinářskou cenu za nejlepší rozhovor,

¹²³ DVTV. Praha: Economia, a.s., pro DVTV, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4. (s. 4)

¹²⁴ Příspěvatelé Wikipedie, *Daniela Drtinová* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019, Datum poslední revize 9. 07. 2019, 19:36 UTC, [citováno 17. 07. 2019]

<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Daniela_Drtinová&oldid=17465557>

¹²⁵ DVTV. Praha: Economia, a.s., pro DVTV, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4. (s. 4)

¹²⁶ DVTV. Praha: Economia, a.s., pro DVTV, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4. (s. 7)

¹²⁷ Oficiální stránky: Martin Veselovský. *Oficiální stránky* [online]. [cit. 2019-07-17]. Dostupné z: <http://oficialnistranky.cz/martin-veselovsky/>

besedu nebo diskusi roku 2015 a připojme ještě Cenu Ferdinanda Peroutky a Karla Havlíčka Borovského.¹²⁸

¹²⁸ *DVTV*. Praha: *Economia*, a.s., pro *DVTV*, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4. (s. 7)

ANALYTICKÁ ČÁST

6. Mluvený projev vybraných moderátorů DVTV

Pro analýzu jazykového projevu při vedení interviewu byla vybrána hlavní moderátorská dvojice projektu DVTV – Daniela Drtinová a Martin Veselovský. Analýza vzniká na základě zhlédnutí několika desítek starších i novějších dílů pořadu uložených v internetovém archivu DVTV, z nichž některé jsou v textu s odkazem přímo zmíněny. Hosté byli do výběru analyzovaných videí vybírání takřka namátkově, ale přesto by jejich zastoupení mělo být rozmanité, co se postavení, vzdělání, povolání a věku týče. Stejně tak ani obsah nebyl hlavním měřítkem při výběru jednotlivých interviewů, protože pro analýzu zvolená videa slouží pouze jako jazykový materiál demonstrující určitá specifika vyjadřování moderátorů DVTV.

Projev Daniely Drtinové i Martina Veselovského je obecně opravdu na vysoké úrovni. Jedná se o velmi profesionální, kvalifikované a zkušené moderátory, jejichž jazykové vyjadřování je velice kultivované a reprezentativní. Ve svých interviewech užívají převážně a především spisovné normy českého jazyka, k níž mnohdy zřejmě úmyslně připojí nějaký aktualizací prvek tolik typický pro publicistiku. Spisovný projev tedy decentně ozvláštňují o výrazivo například hovorové nebo i obecné češtiny. Na jedné straně se aktualizace jeví jako pozitivní rys, protože mluvené slovo oživuje a zároveň moderátoři jejím prostřednictvím oproti své profesionální ukazují také svou lidskou stránku. Na straně druhé jsou Drtinová i Veselovský podrobeni zevrubné jazykové analýze, která je přirozeně z větší části velmi subjektivní, a která zhodnotí, jsou-li aktualizací prvky užity vhodně či jejich výskyt naopak výpověď ruší.

Hlavní strukturu analýzy tvoří tři základní lingvistické roviny, ze kterých je mluvený projev obou moderátorů zkoumán. Jedná se o rovinu fonetickou, lexikální a syntaktickou. Kromě takto vyhraněných kritérií je předmětem analýzy stanovení teze o vlivu hosta na moderátora. Je naprosto lidské a přirozené, že se člověk nejčastěji nevědomky přizpůsobuje svému komunikačnímu partnerovi, ať už se jedná o postavení těla nebo právě jazykový projev; a platí to obzvlášť, má-li dotyčný svůj protějšek ve zvláštní úctě. Jedná se o jakousi naturální snahu o symbiózu až nevědomé vzájemné splynutí. Je ale takový způsob mezilidské aklimatizace v publicistickém žánru interviewu přípustný? Nechají se i takoví profesionálové, jakými Daniela Drtinová a Martin

Veselovský nepochybně jsou, vlivem svého nespisovně mluvícího hosta svést z cesty kultivované češtiny?

6.1 Analýza z hlediska fonetického

V oddílu analýzy z hlediska zvukového je pozornost věnována artikulaci a respektování české fonetické normy při vedení interviewu. Konkrétně je zde zkoumáno zkracování nebo naopak prodlužování samohlásek, hezitační zvuky, nedbalá výslovnost hlásek či hláskových skupin a v neposlední řadě i frekvence přeréků.

6.1.1 Martin Veselovský

Analýzu z hlediska fonetické stránky jazyka u Martina Veselovského uvedeme skutečností, že moderátor artikuluje jasně, zřetelně, a i navzdory jeho někdy příliš rychlému tempu řeči je promluva (až na jednu zaznamenanou drobnou výjimku v rozhovoru s novinářem Pavlem Novotným¹²⁹) naprosto srozumitelná.

S nedbalou výslovností hlásek a hláskových skupin coby výrazným rysem projevu Veselovského se tedy v analýze nesetkáváme. Zrovna tak je nutno vyzdvihnout moderátorovu schopnost omezit výskyt přeréků na úplné minimum.

S odchýlením od spisovné normy češtiny, konkrétně směrem k češtině hovorové se ale setkáváme u slov, kde Veselovský – můžeme pouze odhadovat, že zcela automaticky – **zkracuje vokály**. Jedná se zejména o taková slova, u kterých zkrácení vokálů je v běžné mluvě natolik zažitá a očekávaná, že naopak důkladná výslovnost dlouhých samohlásek může budit dojem strojenosti a umělosti. Právě tento fakt zřejmě moderátora ke krácení samohlásek vede. Nicméně tento obecněčeský rys představuje provinění vůči ortoepické normě, a proto na něj v analýze upozorňujeme jako na nedostatek.

Nejčastěji jde o slovesa v první osobě jednotného čísla. Příklady zkracování vokálů se vyskytují napříč snad každým interviewem vedeným Martinem Veselovským, pro demonstraci uvedme:

já nevim

já si myslím

¹²⁹ Interview je dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/trestne-stihany-v-podmince-s-vystrcenym-zadkem-a-stejne-me-z/r~3e371cead07d11e8b295ac1f6b220ee8/>.

veřim, že... atd.

Na druhou stranu si je Veselovský svých mezer v této oblasti nejspíš vědom, neboť se v jeho projevu setkáváme u týchž výrazů i s korektní, vokály nezkracující výslovností.

Další jemnou nedokonalost Martina Veselovského představují **hezitační zvuky**, tj. ticho při přemýšlení či hledání slov vyplňující prodloužené hlásky připomínající zpravidla neznělé *a*. Jejím výskytům je zejména v nepřipraveném mluveném projevu těžké se vyhnout, ale Veselovský s nimi pracuje celkem obstojně, respektive omezuje jejich užívání na minimum, které posluchače většinou výrazně neruší.

Vyšší frekvenci hezitačních zvuků pozorujeme u Veselovského i v poměrně neobvyklých případech, kdy pokládá otázku, kterou čte ze svých podkladů. Narážíme na to například v jednom z interviewů, které se moderátorovi takříkajíc zarylo pod kůži. Zpovídá v něm českého jazzmana Laca Décziho¹³⁰, ke kterému má Veselovský hlubokou úctu, a proto se můžeme domnívat, že v tomto případě hezitační zvuky pramení z jisté míry nervozity. Mimo jiné si tu všímáme také toho, že moderátor v rozhovoru zastává poněkud méně dominantní roli, než je u něj zvykem.

ehm, jak dlouho hrajete?

ehm, jak... jak se dá takových let dělat něco, co by mělo být kreativní...

jasně, ehm... mě po tom zajímají takové věci, o kterých nevím...

Na druhou stranu se v mnohých případech může zdát, že Veselovský hezitační zvuk používá jako prostředek ke vzbuzení pozornosti, jímž svého komunikačního partnera připravuje na to, že se chystá položit otázku.

Z analýzy v tomto ohledu nevychází žádný jasný závěr, protože výskyt hezitačních zvuků u moderátora je velmi individuální – někdy se mu jejich potlačování a eliminace daří více, jindy méně a my se můžeme jen domnívat, zda je příčinou míra připravenosti, nervozita, osobní naladění nebo jiné vlivy, které na Veselovského působí.

6.1.2 Daniela Drtinová

Z analýzy z hlediska zvukové stránky jazyka v mluveném projevu Daniely Drtinové vychází, že její artikulační schopnosti jsou obecně na dobré úrovni. Upozorníme však na několik aspektů, které tuto tezi lehce nabourávají.

¹³⁰ Interview je dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/deczi-z-hrani-na-svatbach-zijeme-jsme-jako-kati-setnou-kebul/r~ddd50dc732b11e5a705002590604f2e/>

Jako první odchylku od české fonetické normy zmíníme **nedbalou artikulaci hlásky nebo skupiny hlásek**. Daniela Drtinová se totiž vyznačuje poměrně specifickou výslovností, které si lze všimnout podrobným zkoumáním jejího mluveného projevu. Tuto specifikaci utváří několik zvláštních rysů, které odporují české spisovné ortoepické normě. V první řadě zmiňme **mírný sigmatismus** palatalizovaných sykavek, kterým Drtinová trpí a který je u moderátorky nejmarkantnější zejména u konsonantů č a ž. Ve svém projevu se dopouští také výraznějšího prodlužování (možná bychom řekli akcentované artikulace) nejen těchto tupých sykavek, ale i dalších samohlásek. Tento jev nelze zcela dobře vyjádřit v psaném textu, přesto pro představu uvádíme několik příkladů z interviewu s Kapitánem Demo¹³¹.

kdo je největší konkurence (konkurentse)?

tak tatínka, thatínka [s přidechem], tatínka tady máme i s maminkou

takh [s přidechem] ted' mu mentálně zavolejte...

kolik jste toho naspala před poslední zápasemmm, ehm...

je to prostě legenda...

V oblasti konsonantů se Drtinová také, byť zřídka dopouští **zaměňování znělých a neznělých souhlásek** ve výslovnosti. Motivaci hledáme v teritoriálních vlivech – Drtinová se narodila a několik let žila v Olomouci, a tak původ odchýlení od české fonetické normy shledáváme v pozůstatcích moravského nářečí v moderátorčině projevu.

mně bylo devět a jázem říkala, posbírej to zeli, ať můžeme jít domu

co kdyby... co byzme udělali takovou dohodu

Kromě nekorektní artikulace představuje druhý z uvedených příkladů také vypuštění (doslova spolknutí) první části slova (z kontextu *co kdybysme...*) a odstrašující použití podmiňovacího způsobu v první osobě množného čísla, ke kterému se ještě vrátíme v oddílu lexikálním.

Možná právě vlivem řekněme osobité výslovnosti konsonantů dochází také k tomu, že moderátorka mlaská, což se ve vygradované formě může jevit rušivě. Nedbalou výslovnost lze zaznamenat také v rozhovoru s Danielem Landou¹³², kdy se

¹³¹ Interview dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/300-kilo-vahy-a-ctyri-miliardy-na-konte-jsem-sul-tyhle-zeme/r~f148033a944f11e9b6a9ac1f6b220ee8/>

¹³² Interview dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/landa-konvicka-je-blbecek-po-mne-jdou-radikalni-islamiste-v/r~2dd7995297811e5897e002590604f2e/>

Drtinová přeroku či nekorektní výslovnosti dopustila na samém konci interviewu při rozloučení.

pane Lando, já vám děkuji, děkuji za rozhovor pro_{rr} dé_ryétévé

V oblasti vokálů narážíme v projevu Drtinové jak na jejich zkracování a prodlužování, tak na jejich úplnou eliminaci. **Zkracování vokálů** má zřejmě stejný původ jako u kolegy Martina Veselovského – nesnadno zažehnatelný vliv obecné češtiny.

si tam nasadím, zlatáka

nevím, jestli bych to chtěla...

mně bylo devět a jázem říkala, pozbírej to zeli, ať můžeme jít domu

Prodlužování vokálů má motivaci jednak záměrnou s úmyslem akcentace výpovědi či slova

já sem se připravovala velmi důusledně

a jednak zřejmě již zmíněnou dialektickou.

to sem pochopilá

K úplnému **vypouštění vokálů**, které již hraničí s lexikální rovinou, opět dochází vlivem obecné češtiny.

budem končit

Dalším rušivým elementem jsou **hezitační zvuky**. Těch moderátorka nezáměrně užívá především v delších větných konstrukcích, při jejichž utváření hledá vhodná slova. Naopak v kratších větách a souvětí jsou hezitační zvuky téměř zcela eliminovány.

vy jste se dostal, ehm... - nebo jste součástí nějaké hry...

kolik jste toho naspala před poslední zápasem, ehm... s Tchajwankou, ehm...

Dalším rysem zvukové stránky moderátorky je protetické *v*, na jehož výskyt v interviewech vedených Drtinovou jsme se zaměřili a v analýze došli k závěru, že si je moderátorka plně vědoma jeho expresivního potenciálu a s tímto záměrem s ním také operuje ve svém projevu.

něco mě tedy vomámilo

něco tam vobčas najde

6.1.3 Porovnání, shrnutí

Z obou analýz z hlediska fonetického lze nastínit průsečík toho, co mají oba moderátoři společné. Nutno znovu připojit fakt, že jak Drtinová, tak Veselovský ve fonetice splňují naprostý základ novináře pracujícího mluveným slovem – jasná a zřetelná artikulace. Oba se ale dopouští všelijakých odchylek od ortoepické normy, a to v různém rozsahu.

Společným rysem zvukové stránky projevu jsou moderátorům hezitační zvuky, těžko zpracovatelný nešvar snad každého jazyka. Ani u jednoho však není jejich výskyt natolik frekventovaný, že by výrazně narušoval sdělení či celý proces interviewu. Zatímco do projevu Veselovského vstupují hezitační zvuky velmi nepravidelně, nezávisle na obsahu či délce promluvy, u Drtinové se vyskytují především při stavbě delších souvětí. Z toho vychází jasné poučení, že chce-li se Drtinová hezitačním zvukům vyhnout, je lepší volit kratší větné konstrukce. Veselovský by si měl pro začátek svých hezitačních zvuků všimnout ve všedních dialogích a následně pracovat na jejich omezení i v rozhovorech profesionálních.

U Veselovského se nám v tomto případě začíná potvrzovat předem stanovená teze, že mluvený projev moderátorův může být výrazně ovlivněn interviewovaným hostem. K tomuto závěru docházíme z rozhovoru Veselovského s Lacem Déczim. Moderátor sám v časopise DVTV přiznává, že byl hostovým bezprostředním a místy velmi vulgárním projevem přiveden do úzkých – a právě v tomto interviewu se Veselovský dopouští enormního výskytu hezitačních zvuků i na místech, kde hezitační zvuk neslouží k hledání slov. Připouštíme, že se může jednat o náhodu, a proto v potvrzení či vyvrácení teze pátráme ještě v dalších oddílech lingvistické analýzy.

Společným odchýlením od fonetické normy je dále zkracování vokálů. Drtinová má v této oblasti širší aparát odchylek a dopouští se navíc i prodlužování a vypouštění vokálů nebo zaměňování znělých a neznělých hlásek.

6.2 Analýza z hlediska lexikálního

V analýze z lexikálního hlediska se soustředíme zejména na **slovní zásobu**, její pestrost a schopnost variování, tj. neopakování slov a frází nebo užití substituce (opis, synonymní výraz apod.). Zejména v tomto oddíle je pozornost upřena k tezi, zdali se moderátoři za všech okolností drží spisovného jazyka. V opačném případě je záhodno definovat, v jakém varietu stratifikace českého národního jazyka se moderátor užitím

konkrétního výrazu zrovna nachází, a pokusit se určit motivaci jeho použití (např. záměrná aktualizace, omyl či právě vliv zpovídaného hosta).

Český národní jazyk skýtá celou řadu jazykových prostředků řazených do konkrétních oblastí a můžeme zatím pouze předpokládat, že z každého varietu se v mluveném projevu moderátorů DVTV nějaký výraz objeví. Výslovně kromě odborných termínů, cizích slov, expresivních výrazů a výrazů s jiným příznakem a zabarvením nebo i vulgarismů se zaměříme na tzv. vycpávková, výstelková, nadbytečná slova nebo chcete-li slovní vatu, která v češtině představuje velký nešvar, proti němuž se těžko, a o to hůř ve vypjatých situacích bojuje.

Bude-li třeba, bude v tomto oddílu okrajově provedena i analýza morfologická (např. při chybné deklinaci nebo nápadném variování slovesného rodu), protože k lexikologii má ze všech zde zkoumaných rovin morfologie nejbliže. V neposlední řadě budou z lexikálního hlediska analyzována specifika vyjadřování jednotlivých moderátorů.

6.2.1 Martin Veselovský

Martin Veselovský má velice **bohatou slovní zásobou**, se kterou během vedení interview dokáže velmi vhodně operovat. Mluvený projev se zcela patřičně vyznačuje dodržováním **spisovné normy češtiny**. Je vidět, že Veselovský svou mateřštinu ovládá bravurně a poslech jeho vyjadřovacích schopností je nezřídka velkým zážitkem.

Během analýzy jednotlivých interviewů vedených moderátorem bylo ale navzdory velmi reprezentativnímu projevu objeveno několik drobných nedostatků, na kterých by Veselovský ještě mohl pracovat. Nejnápadnějším jevem je u Martina Veselovského **abnormální užívání vycpávkových slov**. Obecně se jedná o jazykový zvyk, jímž si mluvčí pomáhá získat čas na promyšlení výpovědi. Zkusíme odhadnout, zda jsou tyto obecné zákonitosti užívání parazitních výrazů platné i u Veselovského nebo je jeho motivace ještě jiná.

„Favoritem“ mezi slovní vatou Martina Veselovského je jednoznačně ve výstelkovém smyslu užitě slovo *prostě* (v případě jeho použití v plnovýznamovém smyslu jako *jednoduše* nebo *spoře* se totiž nejedná o nadbytečné slovo). Jedním z demonstrujících videí je interview s Terezou Dočkalovou¹³³ – ve čtrnáctiminutovém

¹³³ Interview dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/branky-body-kokoti-je-to-misty-velka-nadsazka-jsem-pro-kazdo/r~75ffd8da5d2b11e88183ac1f6b220ee8/>

videu je slovo *prostě* ze strany moderátora vyřčeno na dvacetkrát. Další v řadě vycpávkových slov je *jako*, po němž následuje *vlastně*.

ptám se na to, jestli to, co tam vidím, jako ta našlápnutost, je čistě herecký projev prostě, protože to je role, anebo jestli to jako vychází přímo z vás, že prostě... protože to je... je to prostě o vztazích mužů a žen nebo o pozici žen spíš, tak jestli to prostě vychází z nějaké vaší naštvanosti na celou tuhle situaci

Na pomezí mezi hezitační zvuky a parazitní výrazy řadíme ještě interjekci *no*, která se stejným záměrem jako slovní vata často předchází samotnou výpověď a které moderátor rovněž hojně, ačkoliv ne rušivě užívá. Vyváženě se uplatňuje motivace k akcentování výpovědi

no, počkejte, a jste?

no, to se vám ani nedivím!

no, vidíte! atp.

s motivací získat čas na pečlivé formulování výpovědi, kdy rozdíl lze rozeznat na základě obsahu zbytku věty nebo markantním prodloužením vokálu *o*.

nó, já nevim

nó, o tom by se jistě dalo uvažovat

nó, a jak je to teď?

Jak stojí výše, Veselovský se slovní zásobou pracuje velmi vhodně a zaznamenat v jeho projevu lze i variování lexika. A však kromě vycpávkových slov dochází u moderátora ještě k nápadnému opakování jedné fráze, hojně se uplatňující například v interviewu s Leošem Marešem¹³⁴.

to znamená, že to, co dlouho bylo součástí, alespoň z mého pohledu, to, co bylo součástí značky Leoš Mareš, to znamená nějaká touha...

když jsem slyšel, jak popisuješ to, čeho jsi dosáhl, to znamená, že v té profesní stránce asi všeho, čeho jsi chtěl, tak to znamená, že jsi na vrcholku kariéry?

tak mě vlastně zajímá, jestli to, co teď děláš, to znamená, že moderuješ v šoubyznysu pravděpodobně ty nejvýznamnější věci...

¹³⁴ Interview dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/leos-mares-stardance-z-vas-udela-asociala-neni-to-jen-soutez/r~ef4388149e7311e5b745002590604f2e/>

to znamená, že Show Leoše Mareše tak, jak jsme ji viděli v těch 37 dílech, tak prostě skončila

Na opakující se frázi *to znamená* tu ale neupozorňujeme s kritickým pohledem. Pouze se objevuje v analýze jako nápadný rys Veselovského projevu, a naopak je hodnocena spíše kladně, protože jejím uvedením často následuje prospěšná rekapitulace a utřídění myšlenek interviewovaného nebo upřesnění a následné rozvedení tématu vhodnou otázkou.

Nesporně zajímavým tématem je v analýze z lexikálního hlediska **vulgarita** a **vulgární výrazivo** – kontroverzní téma, se kterým se profesionálně potýká snad každý novinář a ke kterému je v mediálním prostředí vhodné zaujmout jasné stanovisko. Martin Veselovský se přirozeně drží na reprezentativní úrovni a vulgární výrazy do svého projevu záměrně nezapojuje. Působí ale sympaticky, že je na druhou stranu zcela opodstatněně vnímá jako nedílnou součást slovní zásoby a v případech, kdy je to zcela na místě a nejedná se o pózu, se nebojí jejich vyřčení nahlas. Naopak s nimi zachází velmi suverénně a utvrzuje tak diváky ve své profesionalitě. Při demonstraci tohoto jevu zůstaneme ještě u interviewu s Terezou Dočkalovou, moderátorkou pořadu Branky, body, kokoti, který k lingvistické odbočce k vulgarismům přímo vybízí.

nó, kdo jsou ti kokoti?

ale vzbudilo to poměrně velkou reakci, protože tam stojí jako... dobře, našťvaná žena, z mého pohledu prostě, která se s tím jako nemaže, která říká prostě jako, že krávy a prostě kokoti a tak dále, tak... tak by mě vlastně zajímalo jako, do jaké míry vlastně s tím souzníte to, co se tam děje

zvedli pro to prostě poslankyně taky ruce, ale jsou tam kokoti

V ukázce z interviewu vyznačujeme pouze vulgarismy – konkrétně tedy opakující se výraz *kokoti* a připojujeme i slovo *krávy*, které sice primárně není vulgarismem, ale v kontextu je užito se zřetelnou negativní konotací. Všimějme si ale opět i užití vycpávkových slov a syntaktických odchylek, ke kterým se ještě vrátíme v příslušném oddílu.

U **expresivních výrazů** ještě zůstaneme a upozorníme na jednu z vět, která může nasvědčovat potvrzení teze vlivu zpovídaného hosta na moderátora, protože Déczi se vyjadřuje během svých odpovědí mnohdy velmi vulgárně a možná se chtěl Veselovský svému hostu jazykově, a však v rámci svých možností vyrovnat.

... že je úplně blběj

V případě tohoto výroku se jedná o záměrnou expresivitu, kterou tvoří nejen samotný kořen slova, ale příznak mu dodává zejména nespisovná obecněčeská koncovka. Při přepsání interviewu s Lacem Déczim do časopisu DVTV se pochopitelně vypouští a rovnou korigují přeřeky, hezitační zvuky i nemotivované odchylky od větné stavby. Těžko se ale vysvětluje fakt, že v prepisu rozhovoru nebyl respektován autorův záměr a adjektivum bylo přepsáno na *blbý*.

Jako specifikum Martina Veselovského v jazykovém projevu z hlediska lexikologie shledáváme celkový vyjadřovací aparát, který převážně čerpá ze spisovné normy českého jazyka, a doplňován je řadou prvků, které bychom označili za **aktualizační**. Jinými slovy na spisovné češtině postavené věty a souvětí jsou z našeho pohledu vhodně obohacovány o výrazy spadající do jiných útvarů českého národního jazyka – výrazy hovorové, z útvaru obecné češtiny, slangové apod.

Opět je do diskuze, zdali Veselovský skutečně záměrně užívá aktualizačních prvků nebo jednoduše důsledkem různých vlivů „sklouzne“ k hovorové češtině či jiným útvarům. Vzhledem k ověření moderátorovy profesionality, jeho znalosti českého jazyka a také díky určité znalosti jeho projevu nabitě zhlédnutím a analýzou spousty jeho interviewů se přikláníme k myšlence, že odbočení z normy je záležitostí vědomou a záměrnou. Pro ukázkový jev nám znovu poslouží interview s Terezou Dočkalovou.

vy se s tím moc nemažete (hovorový výraz)

najednou dostanou baterii dětí, které mnohé mají plíny (hyperbola, hovorový výraz)

to jste trochu šlápla vedle (hovorový frazém)

Kde se ale s největší pravděpodobností o aktualizační záměr nejedná, je ne zrovna šťastné, a však pro naši analýzu univerzální souvětí v již zmiňovaném interviewu s Lacem Déczim, ve kterém kromě lexikálních a morfologických aspektů nacházíme i aspekty syntaktické. V tomto oddílu si všímáme nespisovných koncovek a hovorového výrazu. Motivace lehké proměny promluvy je zejména v případě tohoto interviewu už známa.

já si představuju, že když kapela, ve čtyřech lidech hraje, když vystoupíte někde na svatbě, že tam dřív nebo později, jakmile začne, dojde na panáky, takže tam za váma začnou chodit lidi budou říkat...

6.2.2 Daniela Drtinová

Daniela Drtinová se rovněž vyznačuje **bohatou slovní zásobou**, se kterou dokáže velmi vhodně pracovat. Ze zkoumání interviewů, které vede, je naprosto zřejmé, že si moderátorka zakládá na co nejpřesnějším lexikálním vyjádření a že výběr každého zvoleného slova pečlivě promýšlí. Otázky Daniely Drtinové jsou díky tomu jasné a výstižné, mají schopnost rozvíjet téma a ucelovat a objasňovat myšlenky. Na druhou stranu takové zacházení přináší jistá úskalí, protože hledání ideálního výrazu ve své slovní zásobě mnohdy vede například k hezitačním zvukům, o kterých jsme se zmiňovali výše.

Drtinová má také dále tendenci ve svém soukromém slovníku nalezená slova z našeho pohledu nadbytečně opakovat. Jejich zněním nahlas si zřejmě ověřuje správnost jejich užití nebo během výslovnosti přemýšlí nad dokončením věty, anebo je možná dokonce záměrně opakuje ve prospěch jasného vyznění pro hosta. Přesnou motivaci pochopitelně neznáme, ale dle naší analýzy je takové **opakování slov** spíše vnímáno jako nedostatek a rušivý element. Uvedené příklady pochází z rozhovoru s Kapitánem Demo¹³⁵.

tak tatínka, tatínka, tatínka tady máme i s maminkou, s maminkou z lásky, tatínka známe Jana Buriana

tak nudí vás Jiří Burian? nudí vás? – Jiří Burian

znám tě... znám tě mnohem víc, země vzdálená, znám tě... počkej – znám tě mnohem víc,

znám tě mnohem víc, země vzdálená (opakování stejné části písně, rovnání myšlenek)

jestli tam... je tam fakt jenom pravda? jako v tom, co z vás jde ven... je tam jenom ta pravda?

Oproti svému kolegovi se Drtinová vyvaruje častého užívání **parazitních slov**. Možná pak deficit kompenzuje právě opakováním plnovýznamových slov, která jsou součástí větného celku. Nicméně při zkoumání fenoménu parazitních slov bylo těžké nějaká vycpávková slova v moderátorčině projevu najít, což je hodnoceno velmi kladně. Vzácně se pak objevují výrazy jako *vlastně*, *jakoby* nebo *jako*.

Moderátorka se ale mnohdy provinuje vůči spisovné normě českého jazyka. **Nespisovné vyjadřování** představují kromě hovorových výrazů i výrazy obecněčeské.

¹³⁵ Interview dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/300-kilo-vahy-a-ctyri-miliardy-na-konte-jsem-sul-tyhle-zeme/r~f148033a944f11e9b6a9ac1f6b220ee8/>

šutrák to je nějakej – (hovorový výraz, koncovka -ej u adjektiv v mužském rodu, typická pro obecnou češtinu)

si tam nasadim, zlatáka – (hovorový výraz)

on cvičí a u toho i kali? (výraz na pomezí hovorové a obecné češtiny)

co kdyby... co byzme udělali takovou dohodu... (významné provinění vůči spisovné normě nejen po stránce lexikální)

ňáká kartička (fonetická i lexikální odchylka)

s alteregy je to těžký, jakože jak je tam ego, tak je to těžký (nespisovné koncovky obecné češtiny, dále níže)

cvičí takový to čínský cvičení...

to jsou nějaký duchové...

teď se tady objevily nějaký zvuky z jiné dimenze

U posledního příkladu si všimněme variace spisovného a nespisovného skloňování příjmení. Je možné, že si Drtinová chybně použila koncovky u prvního adjektiva všimla, a u druhého si proto dala větší pozor na korektní deklinaci.

Většina demonstrujících příkladů je použita z interviewu s Kapitánem Demo, který měl na moderátorčin výkon nemalý vliv. V jiných analyzovaných videích nebyl zaznamenán takový nárůst nespisovných výrazů jako v rozhovoru s Janem Burianem alias Kapitánem Demo. Nutno ale vzít v potaz, že Drtinová byla hostem a jeho efekty (kouř, muži pod stolem aj.) místy velmi rozhozena a vzhledem k celému nastavení interviewu je pochopitelné, že jsou jazykové a vyjadřovací schopnosti potlačeny.

U Drtinové se dále razantně více než u Veselovského objevují deminutiva.

ňáká kartička (ačkoliv se jednalo o platební kartu)

tak tatínka, tatínka, tatínka tady máme i s maminkou

K otázce vulgarity se Drtinová staví odlišně než Veselovský. Zatímco je Veselovský schopen vulgární mluvu tolerovat a svůj projev jí do jisté míry uzpůsobit (viz výše), Drtinová je zásadně proti a na své hosty, mezi nimi například Daniel Landa, naléhavě apeluje na uzpůsobení slovní zásoby vzhledem k serióznosti pořadu.

6.2.3 Porovnání, shrnutí

V lexikálním oddílu se jazykové prostředky a případné nedostatky moderátorů neshodují tolik jako v oddíle fonetickém. Naopak jsou mnohdy v rozporu, kdy Veselovský užívá hojně nadbytečných slov a Drtinová nikoliv. Na druhé straně se

Drtinová oproti svému kolegovi dopouští nápadně více provinění vůči spisovné češtině. Odlišnosti v lexikologii představuje i stanovisko ke kontroverznímu tématu vulgarity atp.

Z lexikálního hlediska je nejnápadnější jev projevu Martina Veselovského právě zmiňovaná „obliba“ ve vycpávkových slovech. Domníváme se, že si je moderátor tohoto svého nešvaru vědom, ale jeho odblokování je přece jen velmi nesnadným úkolem. Navíc je mluvený projev díky parazitním výrazům plynulejší a omezuje se tak prostor pro hezitační zvuky.

Daniela Drtinová je mistrem otázky, kterou díky svým lexikálním schopnostem dokáže vždy jasně a srozumitelně zformulovat. Na druhou stranu jejímu projevu škodí jistá míra nespisovnosti, na které se ale dá pracovat.

6.3 Analýza z hlediska syntaktického

V oddílu zkoumající syntax je předmětem pozorování především **stavba vět a souvětí** – slovosled, jejich délka a složitost a schopnost udržení myšlenky až do jejího konce. V případě vybočení z větné vazby upozorníme na motivované i nemotivované odchylky či jiné zvláštnosti a nepravidelnost ve větných konstrukcích.

6.3.1 Martin Veselovský

Přestože byla v předchozím oddílu kvůli schopnosti pokládat otázky chválena Drtinová, neměl by být ani Veselovský opomenut. Moderátor rovněž své **otázky formuluje jasně a výstižně** a dokáže jimi korigovat průběh celého interviewu a vést hosta ke kýženému cíli.

K ozvláštňení a zpestření projevu užívá Veselovský v oblasti syntaxe tzv. **motivované odchylky**. Kromě aktualizace výpovědi slouží k zdůraznění vybrané části promluvy nebo zvýšení naléhavosti sdělení. Přestože se označují jako odchylky, nepředstavují nekorektní vybočení z normy české jazyka.

Jako první nemotivovanou odchylku zmiňme **parentezi** neboli vsuvku. Jejím prostřednictvím moderátor ozřejmuje nebo doplňuje svou výpověď. Přestože vsuvka není vyhodnocována jako chyba, mnohdy se stává nástrojem dezorientace v celé výpovědi, zejména pak, je-li rozsáhlá. Zmást může i samotného mluvčího, který v průběhu přidávání vsuvky do výpovědi zapomene začátek věty, a snadno se tak dopustí odchylky nemotivované. Veselovský se do takových situací dostává poměrně často, naproti tomu

se ale jako zkušený novinář ze situace vždy dokáže brilantně dostat. Příklady opět čerpáme z interviewu s Lacem Déczim.

já si představuju, že když kapela, ve čtyřech lidech hrajete, když vystoupíte někde na svatbě, že tam dřív nebo později, jakmile začne, dojde na panáky, takže tam za váma začnou chodit lidi a budou říkat...

no, ... já proč se na to ptám, protože je to spousta let prostě, pro mě představa, že dělat něco, co by mělo být asi kreativní, takhle dlouho jako vy, protože vám, jestli se nepletu, je 78 nebo 77 [let]... [doplnění hostem] ... tak trochu představu o tom máte

když se podívám na to, jakým způsobem je nakládáno s tabákovými výrobky, mám zejména na mysli obaly těch cigaret a to, co je vlastně kolem nich, a srovnám to například s alkoholem...

vy jste se do koncentračního tábora dostal, opět jestli jsem správně počítal, v deseti letech, protože narozeniny jste potom jedenácté slavil až –

Nedílnou součástí moderátorova projevu tvoří **elipsa**. Jedná se o vypuštění části výpovědi nebo výrazu, který je zřejmý z kontextu. Veselovský prostřednictvím elipsy, tedy vynecháním oběma účastníkům komunikace jasné informace dosahuje značného zdynamičtění promluvy. Někdy ale vznikne situace, kdy komunikačnímu protějšku ve výpovědi chybějící výraz zřejmý není, a proto je moderátor v rámci udržení srozumitelnosti nucen jej na konec výpovědi připojit. Vlivem toho také dochází k narušení slovosledu (viz níže).

protože vám, jestli se nepletu, je 78 nebo 77 [let]

já si představuju, že když kapela, ve čtyřech lidech hrajete, když vystoupíte někde na svatbě, že tam dřív nebo později, jakmile začne [hrát], dojde na panáky, takže tam za váma začnou chodit lidi a budou říkat...

tak kolik to je [let]?

Dále byla provedena i analýza **slovosledu**. Nejčastěji se u Veselovského shledáváme s klasickými schémata, moderátor se v rámci pořádku slov nepouští do aktualizacních prvků. Často se děje, že si moderátor na nějakou součást výpovědi vzpomene později (například na přívlastek, viz první příklad) nebo je nucen doplnit vlivem elipsy vynechanou část, a tak ji následně doplní v další části věty. Mluvenou výpověď takový postup obvykle výrazně nenarušuje. Mnohdy ale vlivem rychlého

formulování otázky nebo spontánní odpovědi může dojít k posunutí významu (viz druhý příklad).

vy jste se do koncentračního tábora dostal, opět jestli jsem správně počítal, v deseti letech, protože narozeniny jste potom jedenácté slavil až zvedly pro to prostě poslankyně taky ruce, ale jsou tam kokoti

V druhém předloženém příkladu se slovo *taky* váže ke slovu *ruce*, a tak se dá bez znalosti kontextu usuzovat, že poslankyně „něco zvedly“ a poté ještě zvedly ruce. Pochopitelně je věta vytržena z kontextu, a v interviewu proto k nedorozumění nedošlo.

Jedním z nejčastějších rysů v syntaktickém hledisku je u Veselovského **apoziopeze** neboli neukončená výpověď. Moderátor často sám s úmyslem přeformulovat konstrukci promluvu přeruší, ale ještě častěji k apoziopezi dochází vlivem hostů, kteří Veselovskému takříkajíc „skočí do řeči“.

jak to, že se stane – [promluva hosta]

vy jste se do koncentračního tábora dostal, opět jestli jsem správně počítal, v deseti letech, protože narozeniny jste potom jedenácté slavil až – [promluva hosta]

Jakýsi protipól motivovaných odchylek tvoří odchylky nemotivované. Ty vznikají zcela bez záměru, narušují větnou stavbu a považují se za provinění vůči české spisovné normě. U moderátora převažuje zejména **anakolut**, vyšinutí z větné vazby, kterého se dopouští vlivem spojení vícero myšlenek dohromady. Například oproti elipse anakolut dynamičnost projevu Veselovského značně potlačuje a jeho výpověď zbytečně prodlužuje. V dialogu působí velmi rušivě a mnohdy vede k neporozumění nebo zmatení hosta, na kterém pak je, aby přijaté informace rychle utřídil. V případě neúspěchu je na moderátorovi, aby výpověď formuloval znovu a srozumitelněji.

ale vzbudilo to poměrně velkou reakci, protože tam stojí jako... dobře, našťvaná žena, z mého pohledu prostě, která se s tím jako nemaže, která říká prostě jako, že krávy a prostě kokoti a tak dále, tak... tak by mě vlastně zajímalo jako, do jaké míry vlastně s tím souzníte to, co se tam děje

no, ... já proč se na to ptám, protože je to spousta let prostě, pro mě představa, že dělat něco, co by mělo být asi kreativní, takhle dlouho jako vy, protože vám, jestli se nepletu, je 78 nebo 77...

6.3.2 Daniela Drtinová

Daniela Drtinová stejně jako Martin Veselovský užívá pro zpestření svých promluv **motivované odchylky**. Frekventovaně zastoupenou součástí jejího projevu je **parenteze**.

na tom všem, co jste kvůli dokumentu prozkoumala, překvapilo vás něco, co jste do té doby o Formanovi nevěděla? mně třeba z toho dokumentu vytanulo to – a hodně mě to překvapilo –, že by Miloš Forman byl asi dobrý herec...

Ze stejného důvodu jako Veselovský se dopouští i **apoziopezí**. Někteří horliví hosté totiž nejsou schopni počkat na konec věty a odpovídají na ještě ne zcela zformulovanou otázkou. Drtinová tím v rámci naší analýzy nejvíce trpěla v interviewu s Danielem Landou.

proč vyzvali právě vás? proč se obrátili v tom roce dva osm dva devět právě na vás, na zpěváka –

takže to, co teď popisujete, je podle vás zkrátka... ehm... akce, operace zaštiťovaná oficiálními strukturami ze stra... –

Již v analýze z hlediska lexikálního jsme upozornili na markantní jev v projevu Daniely Drtinové, a sice **časté změny formulací**

(1) *takže vy jste... dobrovolně jste neodešla...* (vhodná změna slovosledu vzhledem k pokračování věty)

(2) *no, ve skutečnosti... takže ve skutečnosti* (nesmyslná korekce)

a **opakování slov** (zejména na začátku vět), které výrazně prodlužuje větné konstrukce.

(3) *tak tatínka, tatínka, tatínka tady máme i s maminkou, s maminkou z lásky, tatínka známe Jana Buriana*

(4) *jaký to je vlastně být s takovým neexistujícím dědečkem – neleží tam ten rod vlastně dost jako... prostě neleží tam trochu? ten rod...*

Změny formulací Drtinové slouží buď k vhodnějšímu postavení slov ve větě (1), nebo přeformulováním získává čas na promyšlení zbývajících částí věty (2) – tutéž motivaci spatřujeme i při opakování slov (3), (4).

V případech, kdy moderátorka i host dobře znají kontext rozhovoru, může si Drtinová dovolit použít **elipsu**.

*jako třeba [jaký název]? (reakce na: vymysleli jsem spoustu blbejch názvů...)
máte přehled v tom, kolik takových [lidí] tam bylo?*

Drtinová také různě pracuje se **slovosledem**. Dopouští se **inverze** v případech, kdy věty konstruuje rychle a vypouští nějaké větné členy (nejčastěji přívlastky), které pak ve větě přistaví na nejbližší vhodné místo.

takže vám tajné služby... české naslouchaly

Dále záměrně upravuje pořádek slov tak, aby věta vyzněla dle potřeby moderátorky. Často pak staví akcentovaný predikát na konec větné konstrukce, důraz na něj podtrhává ještě patřičnou intonací.

jaký Miloš Forman pro vás v dokumentu tedy nejvíce vystoupil?

Neúmyslně se však dopouští i nemotivovaných odchylek, z nichž zmiňme například **kontaminaci**, zkřížení vazeb. Kontaminace vzniká vlivem neznalosti vazeb, předpokládáme ale, že to není případ Drtinové – ta se odchylek dopouští zejména vlivem nepozornosti.

něco, co ve vás přináší hlubší vyšší smysl

6.3.3 Porovnání, shrnutí

Daniela Drtinová i Martin Veselovský dokáží vhodně pracovat s motivovanými odchylkami, které jejich projev ozvláštňují. Na druhou stranu se ze syntaktického hlediska vyznačují stejným výrazným rysem – často se pouští do dlouhých a složitých souvětí, v nichž pak ztrácí přehled, což vede k nemotivovaným odchylkám od větné stavby.

Interview oba moderátory staví do pozice, kdy musejí spontánně reagovat, klást otázky, komentovat a řídit celý průběh. Čelí zkrátka náročné situaci, a tak je pochopitelné, že se někdy dopustí nějakého provinění vůči české spisovné normě.

7. Závěr

Na začátku bakalářské práce byly stanoveny dva cíle. První z nich bylo nahlédnutí do problematiky interviewu se zaměřením na audiovizuální pořad DVTV. Teoretická část práce se proto zabývá stylem a jeho vymezením, publicistikou a jejím aktuálním postavením a vnímáním ve stylistice i lingvistice. Jedna celá kapitola se věnuje dialogu, který představuje východisko každého interviewu. Protože je předmětem práce interview v internetové televizi, soustředí se teoretický oddíl také na internet a jeho možnosti uveřejňovat publicistický obsah. Nakonec práce seznamuje se zpravodajsko-publicistickým projektem DVTV a jeho hlavními představiteli.

Druhý cíl byla lingvistická analýza mluveného projevu moderátorů Daniely Drtinové a Martina Veselovského, a to z roviny fonetické, lexikální a syntaktické. Výsledkem zkoumání jazykového projevu obou moderátorů není kritické vyzdvižení nedostatků, nýbrž komplexní lingvistická analýza zohledňující všechny nápadné, pozitivní i negativní rysy projevu. V procesu zkoumání byly analyzovány desítky takových interviewů, které zahrnují co možná nejrozmanitější spektrum hostů. V analýze se pak nejčastěji objevily úryvky z rozhovoru s Terezou Dočkalovou, Danielem Landou, Lacem Déczim, Hanou Třeštíkovou, Věrou Sosnarovou, Kapitánem Demo alias Jiřím Burianem, Pavlem Novotným a dalšími.

Současně s druhým cílem byla na začátku práce stanovena teze, zdali na moderátory z lingvistického hlediska působí jazykový projev jejich hostů, respektive nechají-li se Drtinová s Veselovským svést vlivem nespisovně hovořícího hosta na nespisovnou úroveň. Na konci analýzy jsme dospěli k názoru, že se u obou novinářů silná inklinace k dost možná nevědomému přizpůsobování svého vyjadřování komunikačnímu partnerovi skutečně objevuje. U Daniely Drtinové tomu je zejména v interviewu s Kapitánem Demo, jehož vystupování ovlivnilo především moderátorčinu lexikální stránku. V případě Martina Veselovského se jedná o interviewu s Lacem Déczim, jehož bezprostřednost se podepsala na všech třech rovinách moderátorova projevu.

V rámci analýzy si nelze nevděkovat, že jazykový vliv je vzájemný – i mnozí hosté svůj vyjadřovací aparát často přizpůsobují převážně spisovné normě moderátorů. Tento vliv je vnímám jako výrazně pozitivní, protože jím je celý rozhovor kultivován. Tak kromě zprostředkování informací a zábavy můžeme mluvit o další prospěšné činnosti moderátorů.

Motivace vzájemného vlivu je různá. Z naší analýzy vychází, že nejsilnějšími faktory, které způsobují, že se jeden účastník komunikace jazykově přizpůsobuje účastníkovi druhému, jsou úcta, jistý šok/ překvapení z projevu komunikačního protějšku anebo obojí.

Nakonec nutno znovu upozornit na skutečnost, že oba moderátoři DVTV vedou interview – a to si velice často žádá spontánní otázky a komentáře. Tento fakt je nutné v analýze zohledňovat a také nás přihlídnutí k němu vede ke konstatování, že si Daniela Drtinová i Martin Veselovský počínají velmi profesionálně, informují a baví tisíce lidí, a proto různé nedostatky a odchylky, ze kterých mnohdy dokážou brilantně „vyváznout“, jsou oproti jejich velkému přínosu naprosto nicotné.

8. Seznam použitých zdrojů

8.1 Literatura

BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3452-1.

BEDNÁŘ, Vojtěch. *Internetová publikace a elektronické publikační systémy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1707-3.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9.

ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8.

DVTV. Praha: Economia, a.s., pro DVTV, 2016, 122 s. ISBN 978-80-85378-34-4.

LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4.

MÜLLEROVÁ, Olga. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8.

OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6.

ŠTORKÁN, Karel a Milan BAUMAN. *Umění interviewu*. 2., přeprac. vyd. Brno: Novinář, 1983. Knihovnička Novináře.

VERNER, Pavel. *Úvod do praktické žurnalistiky*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7.

ŽANTOVSKÝ, Petr. *Průvodce minovým polem české žurnalistiky*. Druhé doplněné vydání. Praha: Orego, 2015. ISBN 978-80-87528-33-4.

8.2 Internet

Facebook DVTV. *Facebook* [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/DVTV.cz/>

Oficiální stránky: Martin Veselovský. *Oficiální stránky* [online]. [cit. 2019-07-17].

Dostupné z: <http://oficialnistranky.cz/martin-veselovsky/>

Příspěvatelé Wikipedie, *DVTV* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2019,

Datum poslední revize 20. 05. 2019, 20:34 UTC,

<<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=DVTV&oldid=17260187>>

Příspěvatelé Wikipedie, *Daniela Drtinová* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie,

c2019, Datum poslední revize 9. 07. 2019, 19:36 UTC, [citováno 17. 07. 2019]

<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Daniela_Drtinov%C3%A1&oldid=174655

[57](#)